

LA GENT DE MAS AULET (1904)
DE JOAQUIM RUYRA

Treball Final de Grau

Andrea Parra Olmo
Grau en Llengua i Literatura Catalanes
Facultat de Lletres - Universitat de Girona
Tutora: Dra. Margarida Casacuberta
Juny 2024

RESUM

Aquest Treball de Final de Grau pretén ser una aproximació a l'autor Joaquim Ruyra i Oms i, més concretament al seu intent de creació novel·lística amb l'obra *La gent de Mas Aulet*. Mitjançant una àmplia i extensa recerca de documents i d'informació, es vol establir quins van ser els motius que van dur l'autor a intentar conrear aquest gènere, lluny del que estava acostumat i, que va tenir un resultat de no acabament. Es vol, doncs, apropar-se al pensament de Ruyra, conèixer quina va ser la rebuda de la novel·la, quins van ser els mitjans de difusió i sobretot, quin o quins van ser els motius que van dur a la novel·la a la situació en la qual es troba avui dia; en un estat d'obra començada, però no acabada. A través de la seva trajectòria personal intentarem apropar-nos al focus de la qüestió, partint des de lluny i acabant en estudis més actuals amb relació a la novel·la. Serà, doncs, d'especial importància conèixer quina era la ideologia literària que seguia Ruyra i el sentit moral de les seves obres per tal de lligar-ho amb l'obra en qüestió.

Paraules clau: Modernisme, Noucentisme, novel·la muntanyenca, *Catalunya, Recull*.

ABSTRACT

This Final Degree Project aims to be an approach to the author Joaquim Ruyra i Oms and, more specifically, to his attempt at novelistic creation with the work «*La gent de Mas Aulet*». Through extensive and thorough research of documents and information, the goal is to establish the reasons that led the author to attempt this genre, far from what he was accustomed to, and which resulted in an unfinished work. The aim is, therefore, to approach Ruyra's thinking, understand the reception of the novel, the means of dissemination, and most importantly, to determine the reasons that led to the novel being in its current state; a work that was started but not completed. Through his personal trajectory, we will attempt to get closer to the core of the issue, starting from afar and concluding with more current studies related to the novel. It will be particularly important to understand the literary ideology Ruyra followed and the moral sense of his works in order to tie it with the work in question.

Keywords: *Modernisme, Noucentisme, mountain novel (novel·la muntanyenca), Catalunya, Recull.*

AGRAÏMENTS

A la Margarida Casacuberta Rocarols, per apostar per Joaquim Ruyra i donar-me diversos temes de treball al voltant de l'autor i, per potenciar la meua capacitat d'investigació proposant-me un tema desconegut.

A en Pere V. un home que va confiar en mi deixant-me la seva relíquia; la segona edició de les *Obres completes* de Joaquim Ruyra de l'any 1964 i que m'ha permès apropar-me més a l'autor d'una manera més realista.

A l'Aitor Roger, historiador i treballador de l'Arxiu Municipal de Blanes, per parlar-me de Ruyra, obrir-me les portes de l'Arxiu i ajudar-me a fer recerca al voltant de la novel·la.

A la meua família i amistats, per tenir paciència durant el trajecte i confiança en què el podia acabar amb bon port.

A Ruyra, per ser camí, mestre, guia i inspiració de molts autors posteriors que el tindran com a referent i, per donar-me un motiu d'investigació.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	2
2. L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ	3
3. BIOGRAFIA	5
4. MOVIMENTS LITERARIS I CORRENTS IDEOLÒGICS	8
4.1. Ruyra modernista	10
4.2. Ideologia	11
5. PERIODE CRÍTIC LITERARI DE RUYRA ENTRE ELS ANYS 1903 I 1905	11
6. L'APROPAMENT DE JOSEP CARNER A RUYRA I ELS INICIS DEL NOUCENTISME	13
6.1. En què es converteix el moviment?	16
6.2. Mallorca i l'escola mallorquina	18
6.3. La Congregació Mariana	19
6.4. Posició enfront el Modernisme	20
7. LA REVISTA CATALUNYA: REVISTA LITERÀRIA QUINZENAL	21
8. LA GENT DE MAS AULET	24
8.1. Obra i publicació	24
8.2. D'on sorgeix la idea de crear una novel·la?	25
8.3. Anàlisi de l'obra: resum dels capítols	28
8.4. Caracterització dels personatges	30
8.5. Per què no desperta tot l'interès que es preveia?	31
8.6. El ruralisme a Drames rurals, la natura a La gent de Mas Aulet i el problema de la moral	32
8.7. Per què Ruyra abandona la continuació de la novel·la?	37
9. ACTIVITAT LITERÀRIA I PROPAGANDÍSTICA DE L'AUTOR	40
10. VICENÇ COMA I SOLEY A RECULL	44
11. CONCLUSIONS	47
12. BIBLIOGRAFIA	49
13. ANNEXOS	52

1. INTRODUCCIÓ

El present treball té com a objectiu l'anàlisi de la novel·la inacabada *La gent de Mas Aulet* (1904) de Joaquim Ruyra. Des del començament, la idea del treball de final de grau girava entorn de Joaquim Ruyra, en part, a causa del seu estret lligam amb la costa de Blanes i la meua procedència; però va ser la Margarida Casacuberta qui, després d'algunes propostes de treball, em va ajudar a decantar-me per aquesta. Quan parlem de Joaquim Ruyra, és molt probable que no tinguem present l'obra objecte d'estudi, i, en canvi, ens ressonin més *Marines i boscatges* (1903) o *La Parada* (1919), però el fet que sigui una obra inacabada fa que *La gent de Mas Aulet* tingui un interès especial.

Les obres inacabades no acostumen a generar interès entre el públic, però, en canvi, resulten de gran importància per a l'estudi literari. En aquest cas, sabent la magnitud de l'autor, conegut com el «Príncep de la prosa catalana»¹, sent coneixedors de la seva personalitat perfeccionista, el més senzill seria pensar que l'obra resta inacabada per falta de convenciment, o bé, sabent la salut malaltissa de l'autor, podríem excusar-lo per aquesta via. L'objectiu, doncs, és mostrar que, malgrat que segurament Ruyra tenia presents els dos arguments anteriors, no són pas els únics motius pels quals l'obra ha quedat de banda i, per tant, n'hi ha d'altres que resulten importants.

Al llarg de les següents pàgines respondrem a diverses preguntes per tal d'entendre els motius que van portar Ruyra a abandonar un dels seus primers intents de conrear el gènere novel·lístic. D'on sorgeix la idea d'escriure una obra d'aquestes característiques i tan diferent del que es coneixia fins al moment de l'autor? Quin era l'objectiu de l'obra? Quins són els intel·lectuals que hi ha al darrere de la publicació de l'obra de Joaquim Ruyra i quina intenció tenen? Per quins motius l'autor no continua amb la publicació dels capítols i atura la producció de l'obra?

Per tal de poder aprofundir en el tema serà imprescindible distingir quin és el moviment literari principal on acostumem a situar l'autor i quins canvis s'estaven produint amb les noves generacions encapçalades per Josep Carner. Serà clau saber que Joaquim Ruyra està immers dins el moviment modernista i que l'obra que pretén publicar, *La gent de Mas Aulet*,

---

¹ Tal com el qualifica la Lluïsa Julià en diverses ocasions en fer-li referència.

és una obra que conflueix amb característiques noucentistes, i en aquest punt és on trobarem el conflicte intern i generacional de l'autor.

Tal com esmentàvem uns paràgrafs més amunt, malgrat la personalitat gairebé perfeccionista de Joaquim Ruyra, de segur s'amagaven altres motius pels quals es publicuen tan sols tres capítols de l'obra a la revista *Catalunya* (1903-1905) i no se'n publicarà cap més. Per bé que continuarà escrivint i publicant fins a la seva mort, el fet és que no es coneix cap altre intent d'escriure una novel·la.

2. L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ

La gent de Mas Aulet (1904) pretenia ser l'obra mestra de Joaquim Ruyra, havia de ser «la novel·la». Josep Carner disposa plena confiança en què Ruyra segueixi les seves diligències i el seu encàrrec de manera fidel. No es podrà mai dir que Ruyra no ho intentés, però sí que probablement no va ser més que això, un intent de conrear un gènere que li quedava molt lluny en aquell moment. Precisament és per aquest motiu que tan sols es publicuen tres capítols a la revista *Catalunya* corresponents als mesos de març, abril i juny del 1904. Encara que, posteriorment, es troba el «Pla de *La gent de Mas Aulet*» i la redacció manuscrita de sis capítols més, un total de deu capítols que es publicuen a les *Obres Completes* (1949) juntament amb el Pla, a través del qual veiem que l'autor tenia previst que fossin un total de catorze capítols. Cal destacar que del capítol quart i endavant, per Ruyra no eren pas els definitius, ja que formaven part d'un manuscrit ple de ratlles i correccions.

Per tal de poder dur a terme aquest treball final de grau ens servirem de diverses eines com ara treballs, webs, estudis, articles, vídeos i llibres que proporcionen informació al voltant de la qüestió. Cal destacar que la informació directa cap a *La gent del Mas Aulet* és més aviat mínima. No obstant això, s'han fet alguns estudis i alguns estudiosos han dedicat força pàgines a parlar del conjunt de l'obra de Joaquim Ruyra, de manera, que l'estudi s'ha pogut dur a terme amb més o menys solvència. El fet que hi hagi tan poca informació al voltant de l'obra en qüestió dificulta la tasca de recerca; en les visites a la Biblioteca Comarcal de Blanes i a l'Arxiu Municipal de Blanes no s'ha trobat res que no es pugui trobar en una biblioteca qualsevol. Tot i que Ruyra era de Blanes, no hi ha cap informació ni manuscrit de gran importància tal com podia ser d'esperar. Tanmateix, la pàgina web de l'Arxiu de

Revistes Catalanes Antiques (ARCA) emmagatzema una gran quantitat de referències a Ruyra i els tres capítols publicats en un primer moment, els textos digitalitzats, permeten veure què és el que es deia en aquell moment de la novel·la i de l'autor.

És així com alguns estudiosos han volgut dedicar algunes obres, congressos i estudis al gran Joaquim Ruyra. En primer lloc, i per proximitat, tindriem la figura d'en Francesc Xavier Pla i Barbero, professor de filologia catalana a la Universitat de Girona, que participa en diverses conferències relacionades amb el nostre autor. No obstant això, probablement, la persona que més pàgines ha dedicat a Joaquim Ruyra sigui l'escriptora, crítica literària i professora Lluïsa Julià Capdevila, que des de l'any 2022 exerceix com a directora de la Revista de Catalunya. La seva tasca com a assagista és dedicada sobretot a la literatura modernista i a la literatura escrita per dones, com Maria Àngels Anglada, malgrat que predomina com a estudiosa de la vida i obra de Joaquim Ruyra. Lluïsa Julià es dedica sobretot a l'anàlisi de la involució de Ruyra de forma general a partir de l'any 1907-1908.

L'únic estudiós que tracta la qüestió dels encàrrecs literaris de Josep Carner i el seu grup a diversos autors entre els quals s'insereix Joaquim Ruyra és l'historiador de la literatura Jaume Aulet amb l'estudi —resultat d'una tesi doctoral— “*Josep Carner i els orígens del Noucentisme*” (1989) i “*Els inicis literaris de Josep Carner*” (1992). Aquest estudi ha estat molt important a l'hora de dur a terme el treball de final de grau, ja que proporciona molta informació sobre el començament de la trajectòria literària i intel·lectual de Josep Carner i el naixement del Noucentisme alhora que perviu el Modernisme i sobre la manera com Ruyra és entremig d'ambdós. És precisament Jaume Aulet uns dels primers estudiosos que presenta i justifica la hipòtesi de l'encàrrec literari de Carner a Ruyra. Jaume Aulet tracta l'obra *La gent de Mas Aulet* en el seu estudi i serà pràcticament l'únic estudiós que escriu en referència al tema.

Jordi Castellanos també serà un dels autors clau per entendre el debat que hi havia en aquest moment entorn de la novel·la que va en contra del Modernisme i que deriva cap al Noucentisme. És d'especial importància l'article titulat “Josep Carner i la literatura narrativa” (1985). D'altra banda, l'escriptor i novel·lista Vicenç Coma i Soley va romandre molt proper al nostre Joaquim Ruyra durant un llarg període de temps, el pròleg i l'estudi inclòs en les

Obres Completes, sense l'explicació d'anècdotes i l'ajuda de Coma i Soley no hauria estat possible; d'aquesta manera ens ha permès conèixer molt més Ruyra i les seves intencions.

Malgrat que *La gent de Mas Aulet* sigui una novel·la inacabada i que aspirés a ser l'obra magna de l'autor, les diferents editorials que s'han encarregat de publicar l'obra de Ruyra, la recullen com a obra d'especial importància. Al resum introductori de l'obra, inclòs a les *Obres completes* de Selecta, es diu doncs que els capítols del iv al x han estat reproduïts de manera fidel a com Ruyra els havia escrit i que ignorar-los per restar inacabats hauria estat un tort a la literatura catalana. Juntament amb el «Pla» també trobat d'entre els manuscrits; la seva importància i la seva extensió, expliquen el motiu pel qual l'obra s'inclou en l'apartat principal de les *Obres completes* i no pas a l'Apèndix.

D'altra banda, el títol de l'obra —tal com veurem més endavant—, era dubtós per Ruyra, tenia diverses idees en ment; *Els dos petons*, *La gent de Mas Aulet* o *La gent del Mas Aulet*. Un cop revisades les entregues mensuals dels capítols i veient que l'autor les publicava com *La gent de Mas Aulet*, tot i que avui dia es cataloga com *La gent del Mas Aulet*, hem decidit respectar la idea inicial de l'autor per apropar-nos al màxim al seu desig. Motiu pel qual també s'ha dut a terme una transcripció dels capítols originals.

Com hem vist fins ara, *La gent de Mas Aulet* és una novel·la que resta inacabada i no només això, sinó que manca d'estudis directes, motiu més que suficient per estudiar la que havia de ser la gran novel·la de Joaquim Ruyra. Al llarg d'aquest treball i amb els recursos que hem esmentat, intentarem donar resposta a aquesta pregunta: per què un autor del bagatge de Ruyra deixa de banda la que suposadament havia de ser la seva gran obra?

3. BIOGRAFIA

Joaquim Ruyra, conegut també com el Quimet Creus o el noi de can Creus, neix a Girona l'any 1858 i mor el 1939 a Barcelona. Ruyra era hereu d'una família d'advocats i de propietaris rurals de Blanes i Hostalric, i és a Blanes precisament on es conserva la casa pairal materna. Per tant, es converteix en un intel·lectual que té tota la llibertat per dedicar-se a l'escriptura. L'any 1873 a causa de les guerres carlines es va refugiar a Malgrat de Mar, a

casa de Benet Turró amb la seva família, fet que va propiciar l'amistat entre l'autor i Ramon Turró, dos anys més gran que ell. (Montoliu, 1991, p. 11)

Realment, de la infantesa de Ruyra se'n sap ben poc. És una de les llacunes més lamentables de la seva biografia. Les seves narracions deixen entreveure alguns aspectes de la seva infància, primer a Girona (lloc de residència del seu pare) i després a Blanes (casa pairal). El 1879 torna a Blanes amb la intenció de dedicar-se a la literatura; estudia la llengua viva dels pagesos i mariners de Blanes, com ja va fer Jacint Verdaguer per establir una base literària. (Montoliu, 1964, p. 12)

Ell mateix declara que a la biblioteca familiar únicament hi havia el *Quixot* de Cervantes, i que va ser amb la seva estada a la casa dels Turró a Malgrat de Mar, que va poder ampliar el seu coneixement dels clàssics amb obres de Shakespeare, Milton, Byron, Goethe, Moliere, Walter Scott, Víctor Hugo... (Julià, 1991, p. 14)

El 1878 surt a la llum la primera publicació amb la participació de Ruyra, en castellà i que forma part del llibre del Dr. Turró *Composiciones literarias*. A Blanes, Ruyra acaba els estudis de batxillerat i es trasllada a Barcelona per estudiar Dret. És precisament a la ciutat on coneix Miquel Duran, a qui demanarà l'opinió sobre algunes poesies que havia escrit i amb qui mantindrà molt bona amistat i relació. (Julià, 1991)

Durant la col·laboració de Ruyra a la revista *Juventut* publica una narració en prosa, "Vetlles d'estiu", un article de tema filològic i cinc poemes més. Un cop finalitzada la carrera, l'autor torna a Blanes des d'on dedicarà el que resta de vida a l'administració del seu patrimoni i al conreu de les lletres. Als 31 anys contrau matrimoni amb la senyoreta Na Teresa de Llinàs, provinent d'una família de l'antiga noblesa catalana. (Julià, 1991)

Uns anys més tard, Ruyra viatja a Madrid, un desplaçament un xic curiós, ja que cap dels seus amics coneix amb exactitud quins són els motius del viatge. No obstant això, Vicenç Coma i Soley explica que Ruyra li va confirmar que el viatge en part era per provar fortuna en els cercles literaris de la ciutat. Tenint present que Ruyra estava en plena eferescència i que havia estat molt nodrit pel Dr. Turró, aquest podia haver potenciat les seves ganes de conèixer més sobre la llengua de Cervantes i d'assolir la glòria literària a partir d'aquest

autor. No obstant això, el període a Madrid sembla que no va resultar del tot agradable per a l'autor, alguns rumors apunten al fet que va patir un desengany amorós. (Julià, 1991)

En aquesta mateixa línia, poc se sap de la vida privada de Ruyra. Era un home modest, mai se'l veia acompanyant a noies pel passeig ni en els balls del Primer Casino de Blanes ni en els de L'Aurora. On sí que hi assistia de manera regular era a l'Orfeó de Blanes, la societat coral de caràcter familiar formada per petits rendistes, menestrals i obrers. Allà, era l'encarregat de recitar versos amb molt bona acollida. (Julià, 1991)

És l'any 1918 quan se cedeix un despatx a Salvador Cornellà, amic de Ruyra, on s'instal·la una llibreria i la redacció de la revista *Recull*. Ruyra es distreia al despatx de les seves cabòries de propietari; rebia amics i escriptors, escrivia originals per al setmanari, corregia proves, etc. Durant aquest període va acabar de renunciar a la llengua de Cervantes i es va centrar exclusivament a escriure en català. (Julià, 1991)

Segons Coma i Soley, la revista *Recull* era la joguina de Ruyra, on signava els nombrosos treballs publicats sota el pseudònim de «L'Avi» (Montoliu, 1964). El que hi publicava eren articles i notes sense gaire rellevància, sense pretensions literàries. Ruyra, que era molt conscient del nivell dels blanencs, emprava un to infantil i entenedor per aquestes publicacions, fent-les accessibles per tota mena de lectors. (Montoliu, 1964)

Era un home modest i humil, en una entrevista que concedeix al diari *La Veu de Catalunya* l'any 1928 afirmava que la gent de Blanes no tenia coneixement de la seva personalitat literària. Ruyra es va penedir tard de no haver escrit en català fins a l'edat dels trenta anys, és a dir, al voltant de l'any 1888 (Montoliu, 1964, p 27).

El primer premi que obté en uns Jocs Florals són els de Girona i li va atorgar la reina Maria Cristina, la poesia premiada es titulava “L'únic remei”. L'any 1889, Joaquim Ruyra contrau matrimoni amb Teresa de Llinàs a Montserrat.

Després d'un període crític literari, entre els anys 1919 i 1929², Ruyra pateix diverses indisposicions que fan que no pugui llegir les vetllades estiuenques a l'Orfeó de Blanes. Són

---

² Vegeu punt “Període crític literari de Ruyra entre els anys 1903 i 1905”.

uns anys que dedica a establir relacions amb les famílies Roquet Jalmà, Trinitat Oms i Ramon Ruyra. Durant aquesta etapa va ser quan el nom de Ruyra va començar a ressonar a Blanes i rebia visites de barcelonins literats a casa seva. (Montoliu, 1964)

La seva moral i caritat era cristiana, destaca per això de la seva personalitat que mai era partícip de la xafarderia local, segons el seu amic Coma i Soley (*Recvll*, 1950). Cal recordar que en Ruyra patia malalties cardíaques i prenia pastilles de forma crònica, fet que marcarà la seva obra literària. Ruyra era un home que com ja es denota al llibre *L'art i la moral* (1928), tenia el convenciment que la seva religiositat s'anava condensant progressivament a mesura que avançava per la vida. En la seva obra de joventut ja es percep una propensió a l'actitud mística, però es confirma a mesura que va projectant les diverses obres. (Montoliu, 1964, p. 55)

4. MOVIMENTS LITERARIS I CORRENTS IDEOLÒGICS

A la darrera dècada del segle XIX neix a Catalunya un moviment que posteriorment s'anomenarà Modernisme. Apareix com una actitud vital d'enfrontament i rebuig als antics valors i des de la proposta de renovació, canvi, progrés i modernització. (Julià, 1991)

El primer òrgan d'aglutinació de les seves idees va ser la revista *L'Avenç*, creada l'any 1881 per un grup de joves estudiants (Jaume Massó i Torrents, Ramon Casas, Ramon D. Perés i Josep Meifrén), que feien ressò dels postulats del progressista i catalanista Valentí Almirall (1841-1904), en contraposició al catalanisme de signe catòlic i romàntic propi de la Renaixença. (Julià, 1991)

Ser modernista volia dir creure en el futur, en el progrés, tenir un compromís amb la societat que es volia modernitzar i europeïtzar, sense defensar cap model estètic en concret i adherint-se als més nous. Jaume Brossa, l'any 1892 publica *Viure del passat*, una obra on queden ben definits els objectius del nou moviment; els ideals modernistes es concreten en un objectiu, la nacionalització cultural. Es tracta de convertir a Catalunya en una nació europea, moderna i culta i, que Barcelona n'esdevingui la capital cultural. (Julià, 1991)

En aquest sentit, la mirada es dirigeix a les cultures germàniques i nòrdiques a través de traduccions i representacions de les seves obres. Joan Maragall (1860-1911) es converteix en el primer traductor peninsular de Johann W. Goethe (1749-1832) i Friedrich W. Nietzsche (1844-1900), les idees poètiques i filosòfiques dels quals revolucionen el concepte artístic i literari d'Occident. (Julià, 1991)

La millor mostra d'aquest ambient modernista la trobem en les anomenades Festes Modernistes, que tenen lloc a Sitges entre 1892 i 1899 sota els auspicis de Santiago Rusiñol. Els modernistes, doncs, es converteixen en un grup de poetes, pintors, músics, traductors i crítics que ja no reivindica reformes socials a la burgesia, sinó que aspira a ser reconegut socialment per la seva aportació artística. (Julià, 1991)

Les idees de Charles Baudelaire (1821-1867) com a concepte literari i de poeta són imprescindibles per entendre la literatura moderna, amb les aportacions personals de Arthur Rimbaud (1854-1891) i Paul Verlaine (1844-1896), fins a esdevenir l'escola simbolista. El simbolisme parteix de la teoria que el «món sensible, la naturalesa, que és un sistema de símbols que evoca realitats ocultes i inaccessibles» (Julià, 1991, p. 21)

Literàriament, l'etapa que va del 1900 al 1906 és la més fecunda i està perfectament plasmada a la revista *Joventut*, on escriuran els modernistes més assenyalats, és en aquesta revista on es dona a conèixer *Marines i boscatges* (1903) de Joaquim Ruyra i *Solitud* (1905) de Víctor Català. Durant el Modernisme, es va apostar per la concentració dramàtica, per la intensitat emotiva i per la recerca d'un final convulsiu en el lector tendint a revelar-li alguna idea en l'ordre social, moral o mental. Els personatges van passar a ser un pur pretext per explicar una realitat transcendent, es van convertir en símbols d'una visió del món, que sovint reflectia les tensions i les paradoxes entre inquietuds modernistes i la societat burgesa. (Julià, 1991)

Els narradors i novel·listes del Modernisme es van decantar per prendre la natura agresta, el món rural i els seus personatges (pagesos, mariners...) com a font argumental de les seves produccions. Com es plasma de forma molt clara als *Drames rurals* (1902) de Víctor Català, on l'escenari rural va esdevenir emblemàtic de la narrativa modernista que passa a ser coneguda amb el terme de «rural». Veiem, doncs, la natura tractada des del seu aspecte més

negatiu, hi perdura l'atavisme, el primitivisme ignorant i fanàtic que serveix de contrapunt significatiu per donar entendre la resistència de la societat presenta en la transformació modernista. El món rural en les obres de Ruyra adopta un caire més decadent i simbolista, sense abandonar els tints pessimistes. (Julià, 1991)

4.1. Ruyra modernista

El 1890 Joaquim Ruyra guanya un premi dels Jocs Florals de Girona i podríem dir que és a partir d'aquest moment en què l'autor queda definitivament incorporat a la literatura catalana. Del 1895 al 1902 prova sort diverses vegades als Jocs Florals amb diferents resultats, això sí, el resultat principal és la seva consagració com a prosista, malgrat que la seva ambició moltes vegades no va ser satisfeta. (Julià, 1991)

Entre 1896 i 1903 Ruyra va escriure i va publicar la major part de la seva obra narrativa i un conjunt de poemes que el converteixen en un dels màxims representants del Modernisme al costat de Joan Maragall i Víctor Català. Com era habitual, els seus poemes i narracions apareixen publicades a diverses revistes i diaris com *La Renaixença* i *La Veu de Catalunya*. (Julià, 1991)

En les primeres aportacions de Ruyra, tradueix alguns poemes de Paul Verlaine com "Tinc por d'un beset" i "Green". No obstant això, Ruyra és un gran narrador i així ho demostra en saber convertir aquests ritmes poètics en ritmes per a prosa narrativa. De manera que la prosa adquireix una ductilitat, intensitat i una força evocadora sense precedents, amb la qual cosa, les seves obres guanyen en narrativitat. L'obra que situa amb justícia en el punt àlgid de la narrativa modernista és *Jacobé* (1902) que va guanyar la Copa Artística dels Jocs Florals de Barcelona, presidits per Joan Maragall. (Julià, 1991)

A partir de 1904 Ruyra es converteix en un intel·lectual notori i sol·licitat, fet que li permet ampliar relacions i lligams amb altres grans personalitats. A poc a poc Ruyra es va anar convertint en tot un exemple de narrativitat per les noves generacions i malgrat que ell no ho sabia i no era el que pretenia, el prenen com a model. Precisament quan Josep Carner s'apropa a Ruyra, és el moment en què el Modernisme s'anirà disgregant i el pensament catalanista agafarà un caire conservador. Ruyra participarà en aquestes activitats catalanistes i

expressarà la idea de fundar una escola estètica d'art al marge de qualsevol escola canviant. (Julià, 1991)

Ruyra es nodrirà dels pròlegs i els articles crítics dels Jocs Florals per formular el seu pensament teòric, el més conegut és *L'educació de la inventiva* (1921), on Ruyra defensarà la inventiva com a característica fonamental dels individus, però que cal educar. L'originalitat és un valor, i cal defugir la imitació, ja influenciat per aquest moviment ideologicocultural. Ruyra considerava que ser artista no és copiar sinó saber combinar. (Galí i Cuxart, 1998)

4.2. Ideologia

Joaquim Ruyra cercava en la fe una manera de gestionar els seus problemes sense encetar la possibilitat de veure'ls resolts. Aquesta actitud l'havia separat de gairebé tot el món en què vivia, s'havia reclòs en el seu pis i es mostrava evadit d'entre tots els papers que recorregia i remenava. Participava en els actes de propaganda religiosa de Blanes, feia protestes vehements i es recolza en la fe de Déu en la seva bondat i saviesa. És en la religió que justifica el sentiment de pàtria i de l'estètica sense intentar conciliar-los com hem vist en *L'Educació de la inventiva*, on es confessa catòlic per damunt de tot, amb pocs arguments i renunciant a prendre'ls. (Cardona, 1966)

Malgrat la tendència que tingué Ruyra des de jove per tractar temes d'estètica i moral, sempre al·ludia a la manca de preparació filosòfica en els seus escrits, es mostrava ben caut. Mentre que en les converses, evitant polèmica, sorprenia per la desproporcionada valoració dels autors, en alguns casos perquè llegia autors importants per atzar i en altres casos, citava autoritats de textos de poca vàlua. Les contradiccions i l'allunyament dels llocs on aquestes qüestions eren discutides fan que Ruyra no esdevingui un veritable influent d'escola, que de segur hauria estat acceptat. (Cardona, 1966)

5. PERIODE CRÍTIC LITERARI DE RUYRA ENTRE ELS ANYS 1903 I 1905

Posteriorment als Jocs Florals de l'any 1903, on Ruyra es presenta amb les poesies "L'estel de l'alba" i "Les campanes en flor" i sense obtenir-hi un gran èxit —un segon accèssit—, es produeix un buit literari per part de l'autor. Emergeix de Ruyra una actitud abstencionista,

tant en els Jocs Florals, com als certàmens barcelonins. Hi ha qui diu que els motius del poc reconeixement que obtingué Ruyra en aquest període es deu al fet que mai es va preocupar d'establir grans relacions ni amistats amb els prohoms de la literatura catalana (o com a mínim, no a temps), que en aquells temps exercien de gran influència en el criteri dels jurats dels Jocs Florals. És precisament en aquest període quan la revista *Catalunya* li publica les poesies amb el títol de *Suggestives* guardonades amb el Segon Accèssit a la Viola d'Argent i tres capítols de la novel·la *La gent de Mas Aulet*. També és durant aquest període que la revista *Joventut* li publica el primer aplec de narracions: *Marines i boscatges*, el qual obté un gran èxit. (Montoliu, 1964)

Durant aquests anys, Ruyra passa els hiverns fora de la Península a causa de la seva salut malaltissa, els metges li recomanen visitar Santa Cruz de Tenerife durant els mesos de més fredor i és quan té lloc un període d'escassetat literària, que el mateix autor tracta de justificar al pròleg de *La Parada* dient que es dedicava a cuidar-se en lloc de produir pels altres «Lluny de poder fruitar per als altres, amb prou feines arribava a viure» (Ruyra, 1919). No obstant les excuses de Ruyra; la manca de producció «No podem atribuir-la a l'estat delicat de la seva salut, perquè sigui a Canàries, a Màlaga o a Alacant, feia, encara disposar de moltes hores d'oci i desvagament favorables al treball reposat d'esborronar paper amb la manca absoluta de producció» (Montoliu, 1964, p. 29). Són precisament quatre els hiverns que Ruyra passa a Canàries seguint les recomanacions dels metges, tal com ell explica en l'esmentada entrevista amb Tomàs Garcés, s'ofegava i necessitava un clima càlid en els mesos de més fred a la península. (Garcés, 1926)

Si cerquem en la personalitat i en el caràcter del príncep de la prosa catalana³, sabem que buscava un perfeccionament constant en totes les seves produccions, era un home immers en el retoc i en la contínua correcció. Per ell, escriure una nova obra no era només això, suposava superar la producció anterior i, si no es trobava en la facultat de fer-ho, un autor amb el caràcter de Ruyra, no publicaria en va. Després d'una gran obra com era *Marines i boscatges*, el seu gran amic Vicent Coma i Soley atribueix aquest període crític a la por de no assolir la perfecció en les pròximes composicions. De fet, el mateix Ruyra confessa que era una època en la que s'anava deixant endur per diferents i canviant camins «Així és que al

---

³ Adjectiu amb el qual es fa referència a l'autor a les *Obres Completes* (1964) per part de Manuel de Montoliu i Lluïsa Julià.

cap d'alguns anys la meua cartera era plena de treballs, però tots incomplets» (1919, Montoliu, p.300), ben bé com *La gent de Mas Aulet*.

El pròleg de *La Parada* és una mostra de la suggestió que ens permet penetrar a l'obscura regió interior de l'autor, on hi ha els neguits i l'angoixa de la perfecció, ens descobreix quines eren els seus temors i els motius del seu absentisme. Reconeix la seva desgana i la seva manca d'energia en comparació a les noves generacions latents. Se'ns mostra doncs un Ruyra abatut durant uns anys enrere i que ara emergeix de nou amb aquesta novel·la breu (1964):

Perquè fossin publicades em calia un gran esforç: completar-los, polir-los, recopilar-los; i el cor no se m'hi abellia pas. Ni, per que? ¿No es ressentirien sempre ací i allà d'alguna feblesa? ¿No respirarien tristor i desengany, així com les meves produccions primeres respiraven optimisme i alegria? ¿No acusarien repapiejos de la vellor enmig de la generació nova? ¿No avorririen en comptes d'entretenir i agradar? No, no tenia cap desig de publicar-los. (p. 299)

Precisament és en aquest pròleg on apareix el Ruyra més profund i excusa la seva absència com tractarem d'explicar en les següents línies. El cas és que Ruyra havia publicat recentment *Marines i boscatges* (1903) amb un gran èxit, però és un moment en què la seva malaltia empitjora i, per tant, un dels moments més àlgids de qualsevol autor com és la publicació d'una gran obra, en el cas de Ruyra, es veu perjudicat per la seva salut. (Garcés, 1926) Aquesta qüestió es pot afegir a la crisi literària que pateix, juntament amb l'estroncament de la vena literària, fet que està estrictament relacionat amb la manera com Ruyra entén la literatura; era un autor absolutament perfeccionista, tant per les traduccions, com per les narracions breus com per la poesia i això serà un dels motius pels quals no acaba de tenir una bona relació amb la novel·la.

També en aquest pròleg parla de la «por» a les noves generacions, després d'uns anys de buit literari veu com van emergint nous autors de conviccions molt clares, el fet és que Ruyra tenia el suport del líder o del mentor d'aquesta nova generació: Josep Carner. És, doncs, amb l'apropament de Josep Carner a Ruyra que l'anima a publicar noves narracions quan l'autor recuperarà l'amistat amb la ploma i es publicarà *La Parada* l'any 1919. (*La Parada*, 1919)

6. L'APROPAMENT DE JOSEP CARNER A RUYRA I ELS INICIS DEL NOUCENTISME

Josep Carner seguia molt de prop el procés de creació del Modernisme i es permetia opinar sobre la primera gran novel·la del moviment, *Els sots feréstecs* (1901) de Raimon Casellas. De manera que Carner, el mateix que després serà precursor del moviment que es produeix a partir del 1903 segueix de primera mà el procés de floració del Modernisme. En certa manera, Carner i el seu grup de noucentistes, determinaran quin és el Modernisme que interessa, com el de Joaquim Ruyra i quins autors no els hi acaben d'interessar com a exemples, com Víctor Català.

Carner, defensarà la novel·la enfront de la poesia «Per què novel·les? La novel·la ha mort el poema» (Castellanos, 1985, p. 2). És a través de la immersió de Carner a la revista Catalunya que ell mateix funda i dirigeix, on ja va deixant entreveure el que després serà el moviment del «noucentisme», potenciant uns valors enfront d'uns altres i proporcionant una certa novetat al gènere que hi havia aleshores. D'aquesta manera, Carner rebutja el «naturalisme rural» o «realisme paradòxic» que destaca a *Drames rurals* de Víctor Català, «No hi fa res! Que hi hagi ingenus al costat de ¡depravats! com Víctor Català!» («Llibres», Catalunya, núm. 14, 30-7-1903, p. 96.) i, per contra, «defensa les obres que, malgrat tenir pretensions realistes i situar-se al camp, no s'hi alineen» (Castellanos, 1985, p. 104).

Sabem que és Josep Carner qui busca un apropament literari amb Joaquim Ruyra a partir del 1903 quan aquest, vint-i-sis anys més gran, es trobava en el cim del seu èxit amb la publicació de *Marines i boscatges*. Carner intentarà incorporar a Ruyra dins del seu grup de «Catalunya», li publicarà les quatre *Suggerides* guardonades als Jocs Florals i vuit sonets en el moment en què el jove poeta aposta per aquesta composició mètrica. (Castellanos, 1985)

És a partir d'aquest moment quan Josep Carner deixa entreveure una certa admiració per l'obra de Joaquim Ruyra, que malgrat estar englobat dins el moviment modernista, ell s'esforçarà per fer-lo distintiu de la resta, com si d'alguna manera, fos salvable. Jaume Aulet, en el seu estudi a la revista *Catalunya* afirma que és molt probable que la novel·la inacabada *La gent de Mas Aulet*, fos una proposta explícita de Josep Carner al mestre Ruyra, amb tota la intencionalitat d'oposar-se a la narrativa «dramaticorural» mitjançant un estil i una llengua molt pròpia com era la de Ruyra. D'alguna manera, és Josep Carner qui encarrega a Ruyra la

creació d'una novel·la muntanyenca que no ensenyi les atrocitats de Víctor Català amb *Drames rurals* (1902) o de *Solitud* (1904) anys més tard, però amb la mateixa temàtica i de forma més extensa. (Castellanos, 1989)

Aquesta idea pren força quan llegim la correspondència entre Carner i Ruyra. Entre les cartes, destaca una postal en què el mateix Carner demana un nou capítol de *La gent de Mas Aulet* que Ruyra ja no remet, «Bella terra és Mallorca. Els literats mallorquins estan enamorats de Marines y boscatges. Li agrahiré que m'envihi lo més aviat possible el capítol següent de *La gent de mas Aulet*. Tinch un exemplar dedicat per a vostè de l'Aplech de rondales de Mn. Alcover» (Ruyra, 1995, p. 103)

Veiem un interès per part de Josep Carner que Ruyra continuï l'elaboració de la novel·la inacabada i li faci arribar els capítols restants. No obstant això, sabem que Ruyra no enviarà més capítols i únicament se'n publiquen tres (27, 28 i 29, abril, maig i juny de 1904) per diversos motius que tractarem més endavant⁴. Tanmateix, veiem que la correspondència s'envia des de Mallorca, on es troba Carner en aquell moment, avui dia sabem que l'Illa va esdevenir un punt de partida del nou moviment i va ser precisament amb els autors mallorquins on Carner va enfortir el Noucentisme.

Els primers anys de l'apropament de Carner a Ruyra són de manera molt tímida i formal, però al llarg de 1904, Ruyra s'anirà introduint al cercle d'amistats de Josep Carner i s'anirà apropant a poetes mallorquins, com Miquel Costa i Llobera (1854-1922). L'estiu d'aquest mateix any, Ruyra presidirà els Jocs Florals de Moià i rebrà visites d'aquest nou cercle a la seva casa pairal a Blanes. El 1906 i 1907 Ruyra esdevé sots president dels Jocs Florals d'Olot i president dels de Girona, concursos que en aquell moment estaven sota la influència de Josep Carner i era on es promocionava el seu grup. (Castellanos, 1989)

Sabem, doncs, que Josep Carner des de l'Editorial Catalana va bregar més d'un any fins a aconseguir que Ruyra li lliurés *La Parada* (1919) «M'han mogut a publicar-los les instàncies d'una persona a qui en certa manera dec obediència, i les del meu bon amic el gran líric català en Josep Carner, que, més d'un any ha, va recaptar-me'n la promesa i d'ençà d'aleshores fa repicar campanes anunciant la funció». (1949, Montoliu, p. 301). Veiem que

---

⁴ Vegeu punt “*Per què Ruyra abandona la continuació de la novel·la?*”

Carner promou la publicació de *La Parada* i la seqüència podia haver estat molt semblant anys abans amb *La gent de Mas Aulet*, malgrat que Ruyra, en aquest cas, no va passar de la publicació de tres capítols.

En el paràgraf següent es tracta el tema de l'apropament per ideologia per part de Josep Carner a autors com Joaquim Ruyra. En efecte, Ruyra no tenia una estètica semblant a la que proposava Carner, malgrat que ell intentarà anar modelant-la i apropant-la al nou corrent, però el criteri ideològic de Carner feia aquest apropament possible veient en l'autor la qualitat de les seves obres tal com afirma Aulet (1989):

El criteri ideològic, encara molt proper a la font torrasibagesiana, és d'una importància decisiva ja que permet la integració en plataformes com *Catalunya* d'autors i tendències amb els quals no hi ha coincidència estètica. A vegades, com en els casos de Ruyra, Maragall o l'arquitectura de Gaudí (16), amb l'atenuant de la garantia de qualitat." (p. 481).

És precisament en Ruyra la religiositat cristiana i l'element moralitzador el que caracteritzava tota la seva obra. Ruyra escriu les seves obres amb la convicció que la seva producció guanyaria més posant en ella la moral cristiana al servei de l'art, ja que a l'inrevés com a artista no podria concebre que l'art estigués al servei de la moral cristiana (Montoliu, 1964, p. 81). Malgrat això, Ruyra no pretindrà mai ser un novel·lista moralitzador, les seves obres no desprenen lliçons morals (excepte en *El Malcontent*).

El motiu principal pel qual Carner vol assimilar a Ruyra al projecte de catalanisme conservador és bàsicament la conciliació entre modernitat i tradició, art i moral, que presenta el nostre autor, una visió similar a la de Carner. Ruyra, per la seva banda, accepta l'apropament. Joaquim Ruyra, amb la humilitat que el caracteritzava, sempre va ser un gran admirador de la poesia carneriana fins al punt de considerar-la superior a la seva. Admirava sobretot l'empeny i la força de Josep Carner i de tot el seu grup, d'aquestes noves generacions que emergien amb una gran intencionalitat; distingir-se a tot el que s'ha vist i llegit fins aleshores. (Montoliu, 1964)

6.1. En què es converteix el moviment?

El Noucentisme va ser un moviment ideològic i cultural emergent durant els primers anys del segle xx a Catalunya. De la mà de Josep Carner, es pretenia una renovació de la literatura a

través d'un programa catalanista i modernitzador. Es tracta d'un moviment que agafa empenya quan la Mancomunitat de Catalunya i els ajuntaments hi aposten per ell, també quan l'any 1911 Prat de la Riba nomena Eugeni d'Ors secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans. Un dels objectius del Noucentisme i enfortit pel suport institucional que tenia era el fet de crear una forta actitud catalanista envers la cultura i en concret, la literatura. Els noucentistes acostumaven a ser personatges burgesos i de classe mitjana, que van assolir grans fites amb relació a la cultura i la nacionalitat catalana. (Manent, 1969)

En el Noucentisme defensa la religió i la moral, properes a com les concebia molt abans Joaquim Ruyra en les seves obres. A partir del 1898 apareixen una sèrie de conceptes ideològics i de valors primordials. Josep Carner, com a membre de la Congregació Mariana fa que comenci a aflorar el criteri moral com a exigència de l'ideari del centre. Un cànon que arriba del bisbe Torres i Bages, «Per a qui no pot existir delectació si la satisfacció és immoral» (Aulet, 1992, p. 26). La seva influència serà d'especial importància per definir el rerefons de l'ideari, constantment Josep Carner el tindrà molt present a l'hora de proposar unes noves maneres de fer literatura.

Josep Carner adoptarà la poesia per manifestar les seves idees, defensa dels dogmes religiosos, la preferència pel Déu venjatiu i poc humà de l'Antic Testament, les actituds morals paternalistes, la por al progrés i la defensa ultraconservadora de la tradició. Cada cop més veurem que el fonament catòlic a l'hora d'explicar-se el món provoca que la religió sigui una constant obsessiva de la seva actuació. És una religió sense fissures que no admet dubtes o qüestionaments, cal ser-ne fidel. Per Carner el cristianisme fa de filtre per a la comprensió d'un món en què tot ho resol la fe; de manera que es crea una concepció estètica en la qual l'art i l'ètica esdevenen indistriables i la moralitat passa a ser indispensable a l'hora de delimitar la qualitat literària d'una obra (Aulet, 1992, p. 27). Uns anys més tard, Carner s'anirà desferent d'aquest criteri, però durant els primers anys del moviment, és el que s'imposa (Aulet, 1992). És un moment, doncs, decisiu pel que fa a la selecció d'autors com Joaquim Ruyra o Joan Maragall amb els quals no hi ha una plena coincidència estètica, però que s'integren per les seves obres de qualitat i perquè són menys radicals. A partir del 1903, Carner admet els elements més establerts del Modernisme i aquells que una vegada s'han polit els aspectes més rebels, han pogut quedar assimilats a una cultura burgesa convencional. (Aulet, 1992)

El Modernisme i el Noucentisme conviuen durant un llarg període de temps, podríem datar l'inici del Modernisme literari a Catalunya l'any 1880 i el del Noucentisme l'any 1906 amb *Els fruits saborosos* de Josep Carner, no obstant això, el Modernisme desapareix als voltants de l'any 1912, de manera que hi ha un període de convivència entre l'un i l'altre de sis anys. Les principals característiques del Noucentisme són la raó, la precisió, l'ordre, l'intel·lecte, la mesura, el retorn al model dels clàssics, etc. Defugien de la laïcitat, era un moviment vinculat a la religió cristiana; es volien allunyar dels moviments realistes i naturalistes que mostraven la realitat tal com és i no de manera idíl·lica.

6.2. Mallorca i l'Escola mallorquina

És precisament a l'illa de Mallorca on té lloc el nou corrent estètic dirigit cap al Noucentisme sense que aquesta sigui la intenció —inicialment— dels viatges de Josep Carner a l'illa. L'any 1906 apareix la revista mallorquina *Mitjorn*, que serveix com a pretext per les publicacions de diversos autors com Miquel Costa i Llobera. Amb relació a les idees estètiques, l'escola mallorquina té molta semblança amb el Noucentisme, darrere de l'estètica dels autors mallorquins hi ha un rerefons ideològic conservador basat en la tradició cristiana. Algunes de les característiques similars a les que defensarà Josep Carner són la creació d'una poesia rigorosa i formal, oposició a l'espontaneïtat de Maragall, un llenguatge depurat i elevat, situació de paisatges que pretenen ser un cant a la naturalesa, contenció dels sentiments. (Castellanos, 1989)

No podem dir doncs que en aquest apropament de Carner a Mallorca s'estigui potenciant una nova estètica a Catalunya, però sí que se cerca un nou marc ideològic. Josep Carner s'adona que el que presenta aquesta escola és el que ell vol potenciar en el nou corrent; un paisatge ideal, una natura bucòlica, allunyada de les atrocitats que mostra Víctor Català i propera al que buscarà amb *La gent del Mas Aulet*. De manera que Carner veu en Mallorca la localització ideal per reunir a un grup d'escriptors que puguin dur a terme una remodelització de l'ideari torresibagesià i complementar-ho amb una nova estètica de base modernista. És un moment d'agitació a les illes i Carner s'aprofita del prestigi que van adquirint autors com Alomar, Costa, Oliver o Alcover per crear un sector fidel a les seves idees. (Castellanos, 1989)

Josep Carner voldrà mostrar a través de diverses publicacions a la revista *Catalunya* l'harmonia i la tranquil·litat amb la que s'hi viu a les illes, aquest refugi d'idealitat en conseqüència a la proximitat del món rural, la natura, el paisatge i els valors tradicionals, tal com Jaume Aulet recull (1992):

A Mallorca, a la terra més dolça y més clara, ahont l'aire és més lluminós y la mar més diàfana, ahont las ideas són més serenas y las cadèncias més exquisidas, al veure aquella claror y aquell perfum renascut sobre nostras testas coloradas y fumadas, han recordat la germanor antiga, la germanor de quan nostre Rey Jaume tenia els ulls blaus de tant mirar a Mallorca per damunt del mar. (p. 186)

Aquesta natura idíl·lica i el paisatgisme del món rural s'anirà modelant amb el pas del temps, s'anirà desplaçant cap a un espai urbà que és on es troba la burgesia i que resulta el centre de decisió, però sempre amb la mateixa idea; amb un dualisme cristià a través del qual la natura és controlada pel seny racional i plena de camins de bon guiatge, «que no fa concessions al lirisme, al sentimentalisme, ni a la ingenuïtat; i, sobretot, que és admirada des del distanciament propi de la mentalitat ciutadana i de qui vol embellir la realitat —sigui el paisatge o la vida quotidiana illenca— amb la ploma als dits.» (Aulet, 1992, p. 187).

És precisament la revista *Catalunya* l'espai idíl·lic per fer d'enllaç entre l'illa de Mallorca i el que Carner pretenia divulgar, és una revista que comptava amb un cert prestigi i serveix als col·laboradors mallorquins per projectar les seves idees a través del lligam ideològic que hi ha de fons. A partir d'aquest moment, es donarà diversa informació a través de la revista, com dels processos d'agermanament entre el Principat i les illes, les activitats que s'hi celebren, el folklore, la recuperació dels discursos de Ramon Llull i la potenciació dels Jocs Florals. (Castellanos, 1989)

En aquest sentit, hi ha una figura especialment important a les illes —d'entre moltes— com és la d'Antoni Maria Alcover (1862-1932), ja que reuneix moltes de les característiques exigides per aquesta nova estètica: és d'origen mallorquí i rural, conservador, cristianisme, relació amb els Jocs Florals i defensa la llengua.

6.3. La Congregació Mariana

La Congregació Mariana dels jesuïtes de Barcelona ha estat un centre important per la formació moral, religiosa i intel·lectual dels joves que rodejaven a Josep Carner. És precisament aquí on tenen lloc els primers contactes i s'origina pròpiament el grup de Carner. Per tant, la Congregació Mariana acaba esdevenint un dels nuclis de formació del noucentisme amb figures reconegudes com Jaume Bofill i Mates o Emili Vallès, entre d'altre. (Aulet, 1992, p. 46)

A final del segle XIX apareix la primera generació de descendents d'una classe burgesa ja definitivament establerta, que serà el que després s'anomenarà catalanisme de dreta. No obstant això, Carner fa incidència a les acadèmies, allà té lloc el seu gruix de treball. En aquesta congregació la religió i la moral seran dos valors fonamentals, és en aquest punt que pren importància la influència del bisbe Josep Torras i Bages (1846-1916), el qual rep elogis i dedicatòries de poemes constants. (Aulet, 1992, p. 46)

6.4. Posició enfront del Modernisme

La posició inicial que adopta Josep Carner enfront del Modernisme és de rebuig, com anteriorment la del seu pare Sebastià J. Carner. El jove Carner també optarà per actituds contràries de caràcter militar. Les causes del rebuig són diverses, d'una banda, destaca la formació estètica i de l'altra, l'ambient familiar que s'hi desprèn. Es rebutja el realisme estricte, l'art per l'art, la defensa d'un art tradicional, la barreja de gèneres i disciplines i, tant el Modernisme simbolista (exageració del domini de la part espiritual) com el Modernisme naturalista (amb excessiva importància a la raó). Només s'accepta el terme com a sinònim de modernitat.

L'orientació antimodernista de Carner té a veure amb les revistes literàries populars en les quals participa i col·labora. De totes les seves participacions, destaca el setmanari de *L'Aureneta*, on tenen lloc atacs constants al moviment. L'agost del 1897 hi tenen lloc les següents declaracions de Carner en aquest setmanari amb un to sarcàstic, «La terrible escola modernista qu.ab els colors morats y altres ximpleries, constitueix (per fortuna) en blanch de

las riallas dels qu.en matèria d'art y per a jutjar-lo tenim encare despert y equilibrat l'enteniment.» (Aulet, 1992, p. 481)

Un article de caràcter semblant es va publicar a *Lo Pensament Català* (1992), amb referència als Jocs Florals i la poesia modernista, que «es presenta el certamen com a taula de salvació per als grups de joves modernistes que, al marge de la tradició i la religió, han caigut en el pecat de la confusió entre modernitat i immoralitat.» (Aulet, p.107)

Els seus textos literaris antimodernistes sempre seran de caràcter satíric, humorístic i paròdic. Ridiculitzarà formes com la del sonet, com a forma pulcra i contrària a la poesia romàntica inspirada en l'observació directa de la natura. Per tant, veiem a un Carner on la seva primera posició respecte al tema s'explica per la influència de l'entorn familiar, com el del seu pare, Sebastià J. Carner i l'orientació religiosa sota la qual es mou, com la del bisbe Torras i Bages. (Aulet, 1992)

Durant els anys 1901 i 1902 té lloc en Josep Carner un apropament al Modernisme, s'hi mantenen els trets característics que ell defensava, però es guanya en qualitat. Té lloc un període de selecció de trets i elements estètics que interessin. És un canvi més estètic que ideològic i es reflecteix en un major apropament al catalanisme i la fidelitat als postulats del bisbe Torras i Bages. Estèticament, sí que se separa del bisbe i pareixen nous temes, models i influències. (Aulet, 1992)

És a partir d'aquest moment que també es produeix una renovació dels Jocs Florals, que Carner els considera útils, però els reestructura. En aquesta mateixa línia, Josep Carner sap que Víctor Català és un orgull per les lletres catalanes, però no comparteix el seu model de llengua ni la temàtica ni el sistema de valors de l'autora, per això, veurem com més endavant intentarà reinventar el gènere. (Aulet, 1992)

7. LA REVISTA CATALUNYA: REVISTA LITERÀRIA QUINZENAL

Catalunya: la revista literària quinzenal va ser una revista que publicava entre els anys 1903 i 1905 i que va estar fundada sota la direcció de Josep Carner i Puig-Oriol. Es tractava d'una revista quinzenal d'unes quaranta-cinc pàgines que recollia poesies, relats breus i capítols de

novel·les que tenien un seguiment en números anteriors. La plataforma emergeix en un moment important i decisiu de la cultura catalana; la transició del Modernisme al Noucentisme, malgrat que en la revista la línia que imperava era d'actitud Noucentista. Carner, director, fundador i redactor de la revista tenia el següent objectiu, «Ab més forces que may, serem defensors del sentit tradicional del catalanisme, del art cristià, de la fe, la serenitat y el treball seguit y sense defalliment. No més aixís nostra revista pot respondre d'una manera integral y forta al gloriós nom de Catalunya, que cobrirà ab un mantel d'esplendor les nostres febleses y les nostres ignoràncies.» (Aulet, 1984, p. 31)

Durant els anys 1903 i 1904 Carner anirà potenciat la narrativa a partir de la revista *Catalunya* on el juliol del 1903 introdueix la següent formulació, «¿Por qué la novela que está de moda es inmoral? ¿Por qué la novela moral no está de moda?» Serà a la revista *Catalunya* on quedarà definida un tipus de novel·la i on Carner reflectirà que no totes són vàlides; hi tindrà lloc un procés de selecció. Els criteris de selecció en aquest moment no són exactament iguals als de l'any 1898 amb Torres i Bages, però sí que continuen estan estretament vinculats amb un component ideològic per damunt de les consideracions estètiques. (Aulet, 1992)

La revista reaccionarà contra dos corrents fonamentals de la narrativa modernista, però sobretot contra els «dramas feréstechs» i «dramas rurals». En aquest sentit, el simbolisme de Víctor Català, queda més mal parat, segons el grup noucentista i Josep Carner, en primer lloc perquè aquest tipus de novel·la no dona una visió prou harmònica i orgànica del món i resalta sobretot elements anti-idíl·lics. En segon lloc, se la considera massa emparentada amb la realitat i al tipus de naturalisme fisiològic-determinista que Torres i Bages havia criticat en els seus escrits. Per tant, *Catalunya* serà una font de crítica d'aquest *naturalisme rural*. (Aulet, 1992)

El focus principal de la crítica serà Caterina Albert, que sota el pseudònim de Víctor Català serà víctima inclús d'injúries. Pocs anys després, esdevé un clàssic inqüestionable i Josep Carner li rendirà homenatge, però això no traurà que la seva estètica s'allunyi de la que Carner vol imposar. No obstant això, Víctor Català, se salvarà per la seva qualitat individual, sempre que sigui presentada com un clàssic del passat i deixant clar que no és el que ha de servir en l'actualitat. Carner aconseguirà en el camp de la novel·la donar una interpretació

desinteressada de la tradició modernista i mostrarà com aquestes idees des d'un punt d'estètica i d'ideologia són inacceptables. (Aulet, 1992)

Quant als referents de la tradició narrativa inicialment per Carner són personatges com Marià Vayreda, Josep Pin i Soler i Emili Vilanova, per motius diferents, però sense fixar un model narratiu, segons Jaume Aulet:

La narrativa que es reivindica és aquella que, a partir d'un ruralisme ambientat en una natura controlada per l'autoritat divina o d'una estructura formal de rondalla sotmesa a la reelaboració culta i mitjançant la connexió amb determinades variants de la narrativa simbolista i pre-rafaelita dels anys noranta, pretén introduir el mateix tractament ingenu i idíl·lic de la realitat o el mateix joc d'elaboració estilística que paral·lelament desenvolupa la poesia carneriana." (Aulet, 1992, p. 266)

Josep Carner serà el principal divulgador d'aquesta narrativa fins a l'any 1906 amb un ampli catàleg divulgador amb autors com Manuel Duran i Duran o el nostre Joaquim Ruyra, autors abocats a la novel·la amb una característica comuna; la incapacitat per adaptar-se a la novel·la tot i els diversos intents, darrere la mateixa impossibilitat del mateix Carner de fer-ho. (Aulet, 1992)

És a partir de la revista *Catalunya* que Carner anirà repartint encàrrecs a diversos autors per aconseguir la novel·la desitjada. Encarrega a Duran i Duran narracions d'ambient rural i a Joan Rosselló que escrigui sobre la pagesia, posteriorment els ofereix la via per publicar-les. Carner voldrà difondre amb els seus encàrrecs una imatge d'harmonia amb la natura i pagesia idíl·lica governada per alguna força transcendental. No és d'estranyar, doncs, que *La gent de Mas Aulet* de Ruyra emergeixi d'aquesta mateixa idea, d'aquesta mateixa esperança de Carner per la consolidació d'un tipus de novel·la que respongui a la seva demanda. (Aulet, 1992)

Cal tenir en compte que la majoria dels textos amb què participa Ruyra a la revista *Catalunya* són poemes. En aquest sentit, Carner fa una selecció a doble nivell: aquells que interessin pel rerefons catòlic i que responen a criteris ideològics i aquells poemes (generalment sonets) que interessin perquè la modernitat formal o la incursió del decadentisme queden justificats des d'una visió moral conservadora. (Aulet, 1992, p. 586)

8. LA GENT DE MAS AULET

8.1. Obra i publicació

La gent de Mas Aulet havia de ser «la novel·la de Joaquim Ruyra», aspirava a ser la novel·la màxima de l'autor: una culminació total. Únicament se'n publiquen quatre capítols durant l'any 1904 que corresponen als mesos de març, abril i juny a la revista *Catalunya*. Dissortadament, el quart capítol ja no va veure la llum, però sí que ha arribat a les nostres mans, malgrat que molt probablement no de la manera que li hagués agradat a l'autor.

Aquests tres primers capítols es publiquen a la revista *Catalunya* en un moment en què la revista es troba sota la direcció de Josep Carner i Puig-Oriol, fet que serà d'especial importància per entendre la relació entre els dos autors.

La recerca del manuscrit de l'obra ha permès que puguem llegir-ne fins al capítol deu, dels catorze que tenia previstos l'autor. Per tant, no podem dir que s'ha exhumat l'obra completa, però sí en gran part. És del tot cert que Ruyra no hauria publicat els capítols restants de la manera en què apareixen publicats, si més no, perquè era un home que buscava la perfecció, llegia i reeditava constantment les seves obres, amb l'objectiu de trobar les millors paraules per expressar-se.

És força curiós que obres inacabades tinguin tanta importància, però aquesta és la realitat, perquè el que s'amaga darrere d'aquesta obra és molt més que els tres capítols publicats o els onze que restaven per veure la llum. El quart capítol i els restants —juntament amb els tres primers— són publicats per l'Editorial Selecta a la primera edició de l'obra completa de Joaquim Ruyra per part de Manuel de Montoliu, el qual assenyala en una nota a peu de pàgina que l'edició del text manté un respecte absolut al manuscrit trobat, uns fulls «escrits en una lletra petitíssima, de ratlles extraordinàriament atapeïdes i, encara, amb correccions i afegitons.» (Montoliu, 2021, p. 153). Amb la troballa del manuscrit també s'ha rescatat el «Pla de la gent de Mas Aulet», adjuntat amb el darrer capítol i que permet d'imaginar l'abast del pensament de l'autor. És precisament en aquest pla on apareix un petit resum de dues ratlles sobre tots els capítols, inclosos els quatre que ni tan sols es van acabar.

8.2. D'on sorgeix la idea de crear una novel·la?

Literàriament parlant, *La gent de Mas Aulet* es publica durant un període interessant. Els Jocs Florals acabaven de premiar un «fragment de novel·la» titulat “Marines” de Víctor Català (1903) i és l'any en què mor Marian Vayreda i la *Il·lustració catalana* comença a publicar la seva obra pòstuma, *La punyalada*, que no va aparèixer en forma de llibre fins a 1904. També és un moment en el qual *Els sots feréstecs* (1901) són més vius que mai, una obra en la qual s'accentua el «pessimisme rural» i la massa es mou sense fe ni esperança, segons Cardona. (Cardona, 1966, p. 35-36). Es preveia, doncs, que la novel·la de Ruyra, amb tot el realisme de la vida del camp, que li era prou coneguda, sabia com conciliar-ho amb la moral cristiana, com a estètica i com a principi.

Tal com hem vist fins ara, l'apropament de Josep Carner a Joaquim Ruyra era del tot intencionada. Carner, com a principal precursor del moviment que estava emergint, volia trencar amb el «sistema ideològic» i el model de llengua literària (Carner, 1909) d'autors com Víctor Català i els seus *Drames rurals* (1902) publicats recentment. Una obra que deixava els personatges fora de la protecció divina i obligats a deixar-se dur pel fatídic destí. D'entre tots els autors que escrivien i publicaven durant el Modernisme, és probable que Ruyra fos dels més discrets, dels més humils i dels que tenien més talent, Carner que n'era coneixedor d'aquestes característiques, proposa a Ruyra la creació d'una novel·la muntanyenca que no mostri la cara més obscura de la natura tal com s'estava produint fins aleshores.

Avui dia es creu de manera ferma que és Josep Carner, juntament amb el seu grup de *Catalunya*, qui encarrega *La gent de Mas Aulet* a Joaquim Ruyra i qui li encomanarà *La Parada* anys més tard. Quan apareixen els *Drames rurals* de Víctor Català i Carner veu la fatalitat que acompanya als personatges de les narracions, proposa a Ruyra d'escriure una novel·la rural amb personatges que se salvin per la divinitat, per una sèrie de forces que transcendeixen de l'individu i que tenen relació amb Déu. Carner proposa crear una novel·la on els personatges fidels cristians, que aconsegueixen malgrat els petits obstacles sortir-se'n de les dificultats del dia a dia. En alguns punts de l'obra s'esmenta la parròquia i a Déu, són personatges que tenen present la religió: «Nostre Senyor ho havia destinat d'una altra manera» (Montoliu, 2021, p.167). De manera que Ruyra fa que aquests personatges assoleixin la salvació i una vida digna, a l'inrevés de com tracta els personatges Víctor Català en l'obra esmentada. Sí que hi ha alguna desgràcia, com per exemple en el cas de la mare que

mor per malaltia al capítol segon o per exemple al mateix capítol, el pare es va fent gran i es torna més maldestre, cau dins unes brases i es crema, uns llenyataires l'han de rescatar i se li ha d'amputar una cama. Es confirma, doncs, la teoria que projecta Ruyra i Carner en ell, la presència de Déu atorga sentit a la vida i el dolor a l'individu.

En aquest sentit, i, de forma molt resumida, el que demanava Josep Carner a Ruyra era la creació d'una novel·la sense conflicte, sense tanta desgràcia i penúria, i li ho demana en un moment en què s'acabava de publicar *Marines i boscatges* (1903) amb un èxit aclaparador, alhora que Ruyra va traduint obres d'autors importants de la literatura francesa com Paul Verlaine (1844-1896) i tenint en compte que era la primera obra d'aquest gènere que escriuria Ruyra. En certa manera, se li estava fent una petició de gènere narratiu que ell ni tenia a l'abast ni podia dur a terme. Malgrat això, és Ruyra qui accepta participar en aquest projecte ideològic i cultural que ens durà al Noucentisme.

La novel·la en qüestió és un intent més de Carner per crear una novel·la allunyada dels *Drames rurals* de Víctor Català i del conflicte; apropiada a la natura idíl·lica que defensava. El fracàs de *La gent de Mas Aulet* és similar al de Joan Rosselló amb *Manyoch de fruyta mallorquina*, representen l'intent de la consolidació d'un gènere absent de conflicte. Els dos autors són una mostra de la incapacitat de substituir les tècniques de la narrativa curta per les de la novel·la. (Castellanos, 1989)

Joaquim Ruyra representa l'autor on més clar s'evidencia la necessitat de Carner per crear un model, juntament amb Torras i Bages i Gaudí és d'aquells homes eminents pel creador del Noucentisme. Per Carner, Ruyra pot ser un model pel tractament del llenguatge literari, per les seves traduccions i per la narrativa curta i la novel·la (malgrat que en aquest segon cas no sigui reeixit) de com el decadentisme i el simbolisme no fan perillar les conviccions morals. Josep Carner sabrà de manera intel·ligent com endur-se a Ruyra al seu terreny de «Catalunya», ja que serà en aquesta plataforma on es publicarà la novel·la en qüestió, però també serà on es publiquen altres textos teòrics i on s'ajuda a la difusió de *Marines i boscatges* (1903). (Castellanos, 1989)

Probablement, és Ruyra la carta més ben jugada de Carner per fer arribar un model idoni. (Aulet, 1992) Els trets de Ruyra com a autor catòlic i una ideologia semblant a la que defensa

el nou corrent el fan apropar a aquell ruralisme que es relaciona amb una estètica de simbolisme exemplar. L'exaltació com a llibre exemplar de *Marines i boscatges* contraposat a l'antimodel de Víctor Català és tota una declaració d'intencions, en la primera s'esdevé una natura equilibrada i immutable a causa d'una clarividència divina, tal com recull Aulet:

Què direm de Marines y boscatjes d'en Joaquim Ruyra? Compareu aquell mar de la senyoreta Català ab el d'en Ruyra. Talment, com deya un amich nostre, el mar de la senyoreta Català és com els de teatre: una tela fosca y homes que la belluguen per sota. (Aulet, 1992, p. 270)

Carner dirà que *Marines i boscatges* és l'inici de l'esplendor de la llengua catalana. Les crítiques que ha rebut no són certes i no amaguen l'elogi. Carner sent una profunda admiració per Ruyra i la serenitat de la seva ànima, la naturalitat amb què crea situacions, l'instant dramàtic, el llenguatge i les imatges noves i originals, fins al punt que afirmarà el següent: «En Ruyra és un home superior a tots nosaltres. El Mar i els Boscos li parlan y l'estíman». (Aulet, 1992, p. 270).

L'apropiació del model i l'elogi és tal que no costa de creure que el naixement de *La gent de Mas Aulet* sigui cosa del mateix Carner. Ruyra es converteix en un dels autors que interessa a Carner més per la prosa que no pas pel vers o almenys això mostra el fet que sigui esmentat en les obres seleccionades per Carner el 1908 a *De l'acció dels poetes a Catalunya*. El que es destaca de la prosa de Ruyra és que s'apropa a la poesia amb l'estil i la llengua; presenta un llenguatge ric i ben treballat, cosa que no impedeix que els engranatges siguin controlats per Carner i el seu grup. Davant els múltiples elogis de Carner cap a Ruyra, no és estrany que se l'esculli també per a la novel·la. Només cal que intenti la incursió del gènere amb *La gent del Mas Aulet*. No és casualitat doncs que els tres primers capítols —i els únics publicats— apareguin a la revista *Catalunya*. (Aulet, 1992)

El fracàs s'ha d'entendre, doncs, no només com a personal per l'autor d'intentar traslladar una estètica de narrativa curta a novel·la llarga sinó també com el fracàs del grup carnerià d'establir una estètica que serveixi com a tradició novel·lística útil. La renúncia de Ruyra com la de Rosselló l'any 1905, no és res més que la renúncia de cara a un futur immediat.

8.3. Anàlisi de l'obra: resum dels capítols

El primer capítol de l'obra s'inicia amb la descripció del paisatge per part d'en Tòfol Grau de Mas Aulet i sabem que té seixanta-vuit anys; és un dia sense núvols on regna el sol que permet divisar amb claredat el Montseny i els Pirineus. Seguidament, el narrador agafa la paraula per comparar la neu de les muntanyes amb els cabells d'en Tòfol, que entenem que són blancs i té lloc la descripció de l'avi Aulet plena de personificacions i comparacions amb la natura. Es diu que té els ulls blaus i lluminosos, que les seves galtes són vermelles i que camina amb el cos cap avall de tant treballar al camp. Quan la Rosalia, la filla d'en Tòfol el veu que vol carregar pes, vol demanar ajuda al seu germà, en Toni, però en Tòfol és massa tossut per deixar-li fer. El pare se'n surt amb la seva i carrega el sac de blat dient que és com un sac de palla i a més ho fa amb una actitud desafiant. Vol demostrar que encara és jove i té força. En aquest capítol també coneixem l'enamorament d'en Toni per la Regineta d'Arbúcies i la confessió al seu pare, el qual malgrat la por d'en Toni, se n'alegra molt, ja que diu que és molt maca. A més, el pare veu interessant l'entrada de la Regineta a la casa perquè la Rosalia està a punt de casar-se i marxar.

En el capítol segon, la novel·la pateix un *flashback* important, la història és retrospectiva. S'explica la infància d'en Tòfol Grau i els problemes del Mas. Per introduir-ho, el narrador ens mostra com tothom qui veu a en Tòfol es posa content i és un home estimat, afortunat amb les seves terres i envoltat d'amor, per acabar dient que això no sempre ha estat així, ja que ha viscut moments molt complicats al Mas. S'explica que el pare d'en Tòfol i d'en Bonosí havia treballat molt veient com el seu Mas es perdia, havia volgut encarregar-se de molts oficis diferents sense dedicar-se plenament a cap d'ells. Tan greu era la situació, que els dos germans corrien fora del Mas famolencs. Era un moment en què hi havia disputes entre els femataires i els germans Aulet es barallaven amb la resta. A causa d'aquests patiments, els germans creixen forts com pins, per això avui dia en Tòfol valora molt el que l'envolta i res s'assembla a la seva infància. En aquest sentit, la mare intentava reconduir als fills, per tal que no seguissin els passos del seu pare i es dediquessin a l'ofici de terrassà. És així com els germans són elogiats per diversos terratinents a causa de la feina ben feta, comencen a guanyar diners i poden comprar unes mules per subsistir la situació a casa. No obstant això, la mare mor pocs dies després i el pare cau en unes brases al bosc i li cal amputar una cama. En vista de la situació i les pressions per vendre el Mas ara que el pare ha quedat invàlid, el germà petit marxa a treballar a l'Havana per enviar diners a la família i demana que no es

donin per vençuts i no venguin el Mas. És així com salven el Mas Aulet. En Tòfol amb trenta anys es casa, triga a tenir fills i acaba quedant vidu.

És precisament en aquest segon capítol on té lloc la descripció de la mort de la mare al llit veient el blat sembrat i sense veure'l recollit. Una escena que acaba amb la defunció de la mare: «Totes ses espigues senyalen el cel» (Ruyra, 2021, p. 167). Aquestes ratlles dedicades a la figura de la masovera constitueixen tot un poema saturat de realisme i emoció. D'altra banda, en aquest segon capítol, veiem com el narrador diu que els germans Aulet han après la doctrina cristiana malgrat les poques ganes d'anar a estudi. Veiem, doncs, com la religió, un cop més, hi és més que present, com una espècie de salvació que experimentarà el Mas unes pàgines més endavant.

Al tercer i últim capítol publicat a la revista *Catalunya*, el narrador torna a enfocar el present un cop ja s'ha explicat com es reverteix la situació del Mas. El narrador ens situa amb relació a la Regineta i la descriu de manera àmplia i detallada. En Tòfol parla amb el seu fill, en Toni, sobre la Regineta i les intencions que té de casar-l'hi. En Tòfol parla amb la que serà la seva nora i discuteixen sobre les relacions entre sogre i nora, pel que sembla, ells no tindran problemes. A en Tòfol li agrada per al seu fill. En Tòfol s'interessa per saber com es van conèixer els dos joves i demana a la Regineta que l'hi expliqui, acaba accedint i confessant-li que tenia por de no ser acceptada per les diferents situacions familiars que tenen avui dia (la Regineta és òrfena). És el capítol on se'ns diu de forma explícita que els Aulet són una família de Blanes i el Mas està situat en aquesta població costanera.

Quan es troba el manuscrit de l'obra, amb els capítols restants, l'Editorial Selecta afegeix una nota a peu de pàgina que reproduïx el següent:

S'ignora quant de temps s'escolà entre la redacció dels anteriors capítols i la represa de la novel·la. Devia ser bastant, posat que el mateix Joaquim Ruyra havia manifestat que havia sofert confusió amb els personatges de la seva obra. Aquesta confusió s'observa a partir d'aquest mateix capítol, la redacció del qual, com s'ha dit, no és pas la que hauria donat per definitiva l'autor" (p. 188)

Autors com Vicenç Coma i Soley, s'encarregaran d'enderrocar aquesta teoria, afirmant que sí que es coneix el temps de redacció, que ell data de l'any 1929⁵.

---

⁵ Vegeu l'opinió de Vicenç Coma i Soley al respecte de la qüestió al punt *Vicenç Coma i Soley a Recull*.

A *La gent de Mas Aulet* Joaquim Ruyra escriu amb una prosa gairebé poètica. En tot moment al·ludeix a la natura, al paisatge i la terra de Blanes hi és molt present. Tant la primera publicació dels capítols a la revista *Catalunya* com l'edició de *Selecta* de l'any 1964 com la nova edició per part de Nova Casa Editorial de l'any 2021, respecten el llenguatge salat del poble de Blanes, element que distingeix tota l'obra de Ruyra. No obstant això, amb relació als canvis lèxics i gràfics d'una edició actual amb l'antiga, podem destacar que hi ha alguns canvis gràfics propis de l'època, mots que ara s'escriuen d'una manera diferencial dels d'abans, però cal destacar que l'editorial *Selecta* ha respectat força l'estil propi de Ruyra i sobretot el llenguatge salat que el representava. Per tant, l'editorial *Selecta* ha fet alguns canvis, substitucions i eliminacions de mots, tal com veiem a continuació en un exemple del capítol primer:

«Quan era jove portava un sac de cinc mesures a cada espatlla i mai no em vaig consentir de cap.» (edició 2021 i 1964, p. 155 i p. 466)

«Quan era jove portava un sach de cinch mesures a cada espatlla y may me vaig consentir de cap hamaluch.» (1904, p. 7)

8.4. Caracterització dels personatges

Cal destacar que a l'obra apareixen un munt de personatges, intentarem doncs caracteritzar i descriure els més importants.

Tòfol Grau del Mas Aulet: al primer capítol té seixanta-vuit anys, se'l descriu físicament dient que té la cara vermella, és ple de salut i alegria, té els ulls blaus, serens i lluminosos. Sabem que és un pagès i se li nota pel cos, és geperut. És un home estimat per tots els veïns que s'alegren i el saluden quan el veuen. És un home tossut que un cop gran, vol demostrar que té força i que pot amb tot. Moltes vegades aquestes poques ganes per deixar-se ajudar demostren una actitud un punt supèrbia del protagonista.

Bonosí: és el germà petit d'en Tòfol, serà qui marxa de jove a les Amèriques per fer diners i enviar-los per tirar endavant el Mas. Se'l descriu com a tossut, nerviós, arruixat i batisser, com un noi que es ficava en totes les qüestions i que feia cas del seu germà gran.

Toni: fill d'en Tòfol i la Regineta.

Rosalia: filla d'en Tòfol i la Regineta.

Regineta d'Arbúcies: filla òrfena dels Masovers d'Arbúcies i dona d'en Tòfol.

Senyora Paula: és una senyora gran de la casa que sempre rau prop del foc.

Ramon i Pep: treballadors de Mas Aulet.

Quel Marassa: mosso del molí que desenvolupa el conflicte i és vist com a personatge negatiu del qual s'acaben desfent.

8.5. Per què no desperta tot l'interès que es preveia?

El fet és que *La gent de Mas Aulet* és una obra absent d'un gran conflicte com el que estem acostumats a llegir a les novel·les; sí que hi ha una introducció, un nus i un desenllaç, però la discussió només té lloc al nus amb el personatge de Burella i és força subtil. Del que venim, en comparació amb els *Drames rurals* on el conflicte és molt accentuat i la condició humana apareix com a monstruosa, no té res a veure. Això no seria del tot important si no fos perquè una obra sense conflicte no atrau al lector, el públic d'aquella època estava acostumat a veure el personatge patir, desenganyat, ferit i sense salvació; per un motiu o altre, això cridava l'atenció més que la ruralitat gairebé idíl·lica que presentava Ruyra (la ruralitat que li van encomanar d'escriure).

D'altra banda, els problemes econòmics per mantenir el Mas que tenia la família Aulet, des de l'inici sabem que han estat resolts, donat que l'obra al segon capítol pateix un *flashback* en el qual el narrador fa presenciar la infància del personatge. De manera que ja se sap que han pogut sortir-se'n, al capítol primer es descriu a en Tòfol com un personatge feliç, que transmet alegria a tot el que passa, que viu feliç al Mas, que ha tingut dos fills meravellosos i que un d'ells, en Toni, és a punt de casar-se, per tant, les penúries màximes del protagonista ja han tingut lloc abans de l'obra, el lector no les viu quan les pateix el personatge i ja sap el resultat. Molt diferent al fet de viure el desengany alhora que el personatge sense saber el desenllaç, aquesta és la morbositat que atrau el lector. No és d'estranyar donat que el que mou al lector a continuar girant la pàgina és precisament el fet de saber si el personatge ha aconseguit sobreviure, superar els esglaons, d'alguna manera, si sortirà victoriós o serà vençut... A *La gent de Mas Aulet* això no passa, en Tòfol és un home afortunat avui dia i feliç, tothom amb qui es creua pel carrer el saluda, és apreciat pels veïns, el narrador el descriu: «És un home feliç. Ben albergat, amb terres pròpies, suficients per a l'empere de sa

família, estimat dels seus fills, voltat de miraments i d'amor.» (Ruyra, 1904, p.161) De manera que és un personatge que un moment donat ho va passar malament, però a causa de la força divina —la mateixa que s'absenta als *Drames rurals*— ha pogut sortir-se'n. Per tant, Ruyra ja anava ben encaminat amb relació a l'encàrrec que li havia fet Josep Carner, ha creat uns personatges al voltant del que s'esperava; mostrant la part més positiva de la gent que resideix al món rural, el problema és que això no resultava d'un gran atractiu pel lector.

El nostre autor, ideològicament està d'acord amb el que mostren i proposen aquests joves; recuperar el valor religiós cristià i la defensa de la moral, enalçar la llengua i la literatura catalana i, enfortir el catalanisme, el conflicte intern neix en Ruyra quan com a autor que té unes idees i creences i, es troba tot una sèrie de limitacions que van en contra de la llibertat creativa.

8.6. El ruralisme a *Drames rurals*, la natura a *La gent de Mas Aulet* i el problema de la moral

A la revista *Catalunya Social*, Lluç de Miralta, fa una traducció de les afirmacions de l'alemany Guillem Giese, on diu que Ruyra està «En contraposició de l'escriptora empordanesa Víctor Català, la qual descriu solament el dolor i les ombres i a la qual no espanta topar-se de cara a cara amb la misèria.» (1927, Miralta, p. 386)

El cas és que el ruralisme agafa una força empenta a Catalunya l'any 1900, la novel·la rural floreix de tal forma que se l'anomena amb el terme d'*escuela*, Joan Maragall (1860-1911) la bateja com «escuela empordanesa» i en defineix els trets: «Se caracteriza esta escuela, en cuanto a espíritu, por su naturalismo algo violento y propenso a lo trágico; en cuanto a asuntos; por su ruralismo y en cuanto a su estilo; por su claridad y energía plástica.» (Yates, 1968)

Molts dels escriptors modernistes provenen del món rural, són propietaris rurals —tanmateix, com Caterina Albert i Joaquim Ruyra— i, el coneixement que tenen fa que les obres se situïn en el camp i en l'ambient rural. La descripció que fan de l'espai rural juntament amb els personatges, no és una descripció realista sinó simbòlica, fent que la natura esdevingui un personatge més en la història. A vegades aquesta natura esdevé una realitat orgànica

destructora, tot i el seu atractiu, contra la qual han de lluitar els protagonistes. La natura simbolitza les passions pròpies i internes de l'individu, el reflex de les seves pors i inseguretats a les que han de fer front. (Yates, 1968)

Els *Drames rurals* (1902) són un recull de dotze contes escrits per Caterina Albert, més coneguda com a Víctor Català, cinc dels quals ja havien estat publicats a la revista *Juventut* de manera individual. Als *Drames rurals* l'home és víctima de la natura i d'una força del destí aclaparadora, s'accentua el sentiment tràgic i negre. Els detalls narratius són acuradament seleccionats i dirigits per crear el màxim efecte estètic i emocional en un espai com és el d'una narració curta, però intensa. S'ensenya el món rural des d'una perspectiva tràgica, hi ha omnipresència de la fatalitat i això el que provoca és una visió parcial de la realitat. En canvi, a *La gent de Mas Aulet*, la natura no apareix de manera tràgica, sinó tot el contrari. (Yates, 1968)

El tema central de les narracions de Joaquim Ruyra serà la natura, com era típic en el modernisme: l'individu enfront de la natura. Cal destacar que la natura o el ruralisme tractat des de Ruyra a *La gent de Mas Aulet* serà molt diferent de com la tractarà Víctor Català als *Drames Rurals* i això, donarà resultats diferents, obres diferents. Ruyra és un propietari rural, des de molt jove viu a prop del mar, Blanes és el seu refugi, tant la mar com la muntanya. En canvi, Caterina Albert també viu a prop del mar, però és un mar inaccessible, quan redacta els seus drames rurals té tan sols catorze anys i fa vida pràcticament de monja, no surt, la seva àvia i la seva mare estan malaltes i escriu com a forma de desfogament. Són situacions totalment diferents, mentre que un viu d'experiències i viatja, l'altre s'ho ha d'imaginar.

La natura a *La gent de Mas Aulet* des de l'inici apareix com un element concordant, un espai de pau. La novel·la s'inicia amb una descripció del paisatge muntanyós espectacular, on tindrà lloc un enamorament i posterior casament. No obstant això, no és així durant tota l'obra: al capítol segon que és quan té lloc el *flashback* es mostra com va ser la infància d'en Tòfol Grau, quan el Mas va estar a punt de vendre's per no poder mantenir-lo ni pagar els deutes, s'hi mostra la cara més amarga del propietari rural; els pares no saben com fer funcionar el negoci i el germà petit, en Bonosí marxa a les Amèriques per guanyar diners. Per tant, tampoc es mostra una natura del tot idíl·lica, però evidentment no es mostra de manera tan tràgica i obscura.

En els *Drames rurals* destaca la gran càrrega de realitat que trobem en les narracions, la força dels arguments dels relats i els personatges fa que la temàtica sigui el que més destaca per damunt d'un altre tema. La mateixa autora diu el següent enfront del ruralisme que tracta en les seves obres, en concret *Drames rurals* i *Solitud*:

L'èxit de *Solitud* ho va ser del ruralisme. Fins aleshores cap autor no s'havia abocat, que jo sàpiga, a estudiar la humanitat elemental que viu en el camp i en la muntanya. Es feien novel·les de pagesos, a base de tipus convencionals que es distingien només per llur indumentària. Jo vaig ser sincera, fidel a fer viure unes ànimes primitives. Res més. (Garcés, 1926)

Solitud no és res més que els drames rurals extensos, la continuació d'una estètica de manera més profunda, en paraules de l'autora "Doncs bé, en posar-me a escriure *Solitud* vaig pensar a amplificar un «drama rural»" (Garcés, 1926). En aquesta mateixa conversa, parlen de Torres i Bages i de la seva manera d'escriure, li van dir que l'havia de corregir i seria una bona escriptora:

Així degueren comprendre-ho Torres i Bages i Maragall. El bisbe Torres va donar-me la raó, contra un capellà de molta cultura, però de mal geni i intolerant. Aquest capellà va fer-me dir una vegada que rectificués la meua manera d'escriure, que jo podia ser un bon predicador i en canvi estava en perill de ser excomunicada. (Garcés, 1926)

Veiem que la forma d'escriure de Caterina Albert no acaba de convèncer, és una manera poc religiosa i que no convencerà al nou gènere emergent.

No obstant això, el terme «ruralisme» ha comportat molt debat i discussió. En una carta datada del 4 de juliol del 1907 extreta de l'*Epistolari de Joaquim Ruyra* i adreçada a Caterina Albert, un cop ja s'han publicat els *Drames rurals* mostra precisament això, el debat que hi estava tenint lloc. És una correspondència on Joaquim Ruyra li demana que no es preocupi pel debat del ruralisme. En aquest sentit, podem observar que Ruyra és un autor que defuig de les etiquetes i és un dels artistes que tot i que es deixa estimar pels noucentistes que l'agafen com a model, ell no caurà mai en la temptació de carregar contra unes determinades obres d'art. Es podria entendre que ell forma part del grup antiruralista, però no s'acaba de posicionar; d'altra banda, els noucentistes seran molt cruels amb Caterina Albert i Ruyra, malgrat sabent que és una injustícia no la defensarà mai públicament, però sí que publicarà una crítica positiva. «La qüestió de ruralisme o no ruralisme no la preocupi. Se necessita ser

molt ximple per sentir-se anti-ruralista o anti-altra cosa. L'art viu de tot lo vivent. Rebi el testimoni de la meua admiració y la expressió de sincer afecte de son afm. amich». (Julià, 1995, p. 92)

En aquesta mateixa correspondència, una mica més amunt, Ruyra felicita i lloa la feina feta per Caterina Albert enfront dels *Drames rurals* i *Solitud*. Destaca el que hem esmentat unes ratlles més amunt, la intenció que tenen els versos de l'autora a l'hora de descriure l'elecció de la natura com a destí i com és capaç de fer arribar aquesta intencionalitat de manera molt forta, defugint de detalls innecessaris; unes obres on res està passat per alt. Tota una feina admirable per part de Ruyra i que ell descriu com a «poesia»:

Solitud és un poema. *Drames rurals* y *Ombrívols* són poesies esplèndides. Escriure en vers o prosa... això és lo de menys. Descriure la realitat viva de les ànimes y es expressions plenes de sentiment de la naturalesa y ferho per amor exclusiu an aquestes coses, ab clarividència, sabent fugir de detalls morts, això és fer poesia, y això és lo que fa vostè ab una energia d'enteniment que ha causat admiració a tots els que estimem la bellesa literària. Endavant... mal que vostè no's crega poetissa...endavant, vagi fent obra per l'istil de la que ha feta, que nosaltres, els que'ns creyempoetes ens en meravellem y la posem molt amut, molt amunt per sobre nostre". (Ruyra, 1995, p. 92)

No obstant això, pel que fa a *Caires vius* (1907), Ruyra els titlla de «treballs de cartera» i que no és «l'obra artística definitiva». Constantment anirà posant contrapunts i «però» a la darrera obra de l'autora, acabarà dient que «espero de vostè obres més plenament acabades, com aquelles a què'ns havia acostumats» (Ruyra, 1995). Ruyra espera de Caterina Albert obres més similars a *Solitud*, una obra on hi ha l'opció del mal molt present, però també del bé, el personatge té l'opció de salvar-se, malgrat que no sempre ho acabi fent, per això a Ruyra *Caires vius* no li acaba de convèncer el tractament de la moral i la natura i, l'anima a continuar escrivint seguint la línia anterior.

La natura a *La gent de Mas Aulet* és vista de manera positiva, al primer capítol es comparen els cabells blancs d'en Tòfol Grau amb la muntanya, són personatges que han patit alguns desenganys, però per alguna força de la natura positiva —com Déu— han pogut sortir-se'n i és una novel·la que malgrat resta inacabada, el destí del protagonista no pretenia ser tràgic ni molt menys. Als *Drames rurals* trobem l'efecte contrari, Caterina Albert mostra que és precisament l'apropament a la religió per part del personatge de la narració del *Met de les Conques*, qui l'empeny a la mort quan torna d'una peregrinació. Per tant, la ideologia i la

moral resulten oposades en aquestes dues obres; mentre que pel primer personatge és un premi i assoleix la felicitat, pel segon és un càstig i suposa la fi de la seva vida. La mateixa situació es repeteix amb la narració de *El pastor*, s'explica la història d'en Ton, un pastor que dedicava la seva vida al seu camp estimat, un dia se'l troba destrossat per un ramat i el pagès d'aquell ramat posa fi a la vida d'en Ton. Un altre relat que té un desenllaç molt diferent del que veiem a *La gent de Mas Aulet*, on veiem l'estima pel camp i la propietat rural descrita de forma molt diferent i amb conseqüències distants. En aquest sentit, la religiositat cristiana i la ideologia de Joaquim Ruyra que hem tractat amb anterioritat⁶ fa que els seus personatges no siguin deixats de la mà de Déu.

Com a norma general, les obres de Ruyra van precedides per la moral, i com a home interessat profundament pels problemes morals, presenta un esforç en la naturalesa estètica per no donar triomf al mal, sinó al bé, com veiem amb els personatges de l'obra en qüestió. Les grans veritats i normes de conducta predicades pel cristianisme eren per Ruyra seguides de manera fidel; per això en les seves obres hi ha cabuda pel mal sempre amb la condició que aquest acabés vençut i s'acabés imposant el bé. La moral per ell no era ni una preocupació ni un prejudici, simplement era un principi que no podia passar per alt a l'hora de deixar fluir la seva inspiració. (Montoliu, 1864)

Tal com ja hem esmentat, l'apropament de Josep Carner cap a Ruyra es deu en part a la seva ideologia, i podem observar moltes similituds en la manera de pensar i de veure la literatura respecte al que acabem de comentar de Ruyra. Jaume Aulet (1989) detalla en les afirmacions següents aquest paral·lelisme a l'hora d'entendre el món rural a la novel·la «Molts d'aquests elements s'observen precisament en aquells mateixos temes en què Carner ha optat per la via classicitzant alternativa: la descripció estàtica de paisatges o la visió idíl·lica del món rural» (p. 507). Recordem d'aquesta manera que Josep Carner detestava el ruralisme de Víctor Català i lloava la forma de descriure la natura per part de Joaquim Ruyra, motiu pel qual probablement té lloc l'encàrrec de *La gent del Mas Aulet*.

És precisament en moltes de les cartes que envià Joaquim Ruyra als seus companys que mostra la seva gran creença espiritual i religiosa, com aquesta del 5 d'agost del 1915 enviada a Marià Manent (1898-1988), en referència a la mort recent i inesperada del jove Giral

---

⁶ Vegeu punt *Ideologia*, dins de *Moviments literaris i corrents ideològics*.

d'Arquer, amic del receptor de la carta, «Com havia de pensar, veient-lo tan jove, que m'hagués de precedir en el camí del sepulcre? Era un jove ple d'enteniment que podia servir d'exemple àdhuc als vells. Això i l'haver mort cristianament ens ha d'aconsolar. Ajudant Déu tornarem a veure'l. Resaré per a ell i demanaré a la seva ànima oracions per a mi.» (Ruyra, 1995, p. 160)

8.7. Per què Ruyra abandona la continuació de la novel·la?

Tal com hem anat esmentant, Ruyra estava acostumat a la creació de breus i condensades narracions —a excepció del *El rem del trenta-quatre* i *La Parada*—, grans poemes, traduccions i alguna peça teatral, de manera que l'abarcament d'una novel·la d'aquestes dimensions no el deixava tranquil. És comprensible, doncs, que el nostre autor comencés a trobar feixuga i complicada la tasca d'anar lligant els fils i les aventures amb una certa relació lògica. La llargada que ell mateix va imposar a la seva novel·la va acabar per desmoralitzar-lo. Recordem que és el mateix Ruyra qui ens afirma que fa millor les narracions breus que les extenses. També és ell qui durant la seva vida en diverses ocasions afirma que només podia escriure una obra quan s'hi lliurava totalment i, que si una narració breu li exigia unes setmanes de concentració absoluta, en aquest cas, una novel·la llarga li hauria demanat més d'un any de no pensar en altra cosa. I això és impossible quan es tracta de Ruyra, un home que durant algunes èpoques restava força malalt i que sempre cercava la perfecció en les seves produccions. De segur que es tractava d'un projecte massa feixuc i ambiciós per un home amb grans exigències literàries (Cardona, 1966). En aquest sentit, hem pogut recuperar una carta intercanviada amb Marià Manent el 5 d'agost del 1918, adherida a l'*Epistolari de Joaquim Ruyra*, on ell mateix dona els següents detalls sobre la novel·la en qüestió:

La gent de Mas Aulet creix a poc a poc, però, per ara, a satisfacció meva. Serà una novel·la més llarga que no em figurava. Amb vostè vàrem llegir dos capítols, que eren els quart i quint de l'obra. Ara estic a mig capítol novè i penso que l'obra en tindrà catorze. Si m'aguanto en bon estat de salut com fins ara espero a fi de setembre arribar a la conclusió del capítol dotzè. Els altres dos, sobre tot l'últim, han d'ésser curts. L'original escrit fins ara compta que ocuparà, sense gravats, 160 planes de la Editorial Catalana i la part que em manen d'escriure unes 100. Encara hi ha molta feina a fer.” (Ruyra, p. 160)

Tal com diu Joaquim Ruyra a la segona línia, *La gent de Mas Aulet* acaba essent una novel·la molt més llarga del que segurament s'hauria imaginat quan accepta la proposta. Confessa

també que és una obra que va escrivint a poc a poc, però per petició d'ell, de la seva salut delicada i de la seva freqüent correcció i modelació. Quan es comencen a publicar els capítols de la novel·la, l'autor entra en un període literari crític, sabem que estava malalt i tal com ell afirma a la carta, hauria de mantenir-se en bona salut per poder continuar escrivint. Si ja de per sí, escriure una novel·la és una tasca judiciosa, més ho arriba a ser quan has de seguir unes determinacions i indicacions per redactar-la, al cap i a la fi, no era una novel·la innata, sinó promoguda pels que encapçalaven aquest nou moviment. És just l'any següent en què surten els primers capítols, el 1904, que Ruyra passarà l'hivern a Canàries i així successivament, l'any 1905 el passa a Màlaga i l'any següent a Alacant, fet que mostra que la seva salut havia estat delicada els anys anteriors a poder reprendre la passió per la ploma. En aquesta mateixa correspondència resta un detall interessant, i és quan diu que en porta redactades 160 planes, i la part que «em manen d'escriure unes 100», es veu de forma clara doncs que Ruyra estava sota alguna mena d'influència anomenada Josep Carner i el Noucentisme. L'ambició que presentava Joaquim Ruyra es reflecteix en aquesta carta, el tenia una gran projecció i llargada de la novel·la que va acabar destorbant-li la feina.

Tal com ell reconeix al pròleg de *La Parada* l'any 1919, ha estat temps sense publicar cap llibre, a causa de l'abandonament de *La gent de Mas Aulet*, i en aquest mateix pròleg es disculpa amb els seus lectors i diu el següent:

En flacar una mica la meua vena, deixava la tasca; en trobar la primera dificultat greu, abandonava l'obra. M'embranchava tal volta per altres camins, als quals em cridaven visions més fresques i misteris d'una poesia tot just pressentida, que m'encuriosien; i, u cop la ruta fressada quasi del tot, al deixava també per una altra de més temptadora. (Ruyra, p. 300)

És un pròleg on deixa entreveure que ha tingut dificultats per concentrar-se en les seves darreres obres, veiem que quan s'embarcava en la redacció de cop i volta tenia altres temptacions i anava alternant-les així. Algunes línies abans d'aquestes declaracions, fa esment a l'èxit obtingut amb la darrera narració publicada, *Marines i boscatges*, on ell mateix prometia que si la narració agradava al públic, en publicaria una de nova, en el mateix pròleg explica que va patir un empitjorament en la seva salut que el va fer tocar de peus a terra. Confessa, doncs, que es va trobar en un període buit literàriament parlant en el qual no trobava la inspiració o quan la trobava de seguida l'abandonava, això sumat a la seva malaltia i salut delicada fa que deixi de banda en part, *La gent de Mas Aulet*.

L'èxit de *Marines i boscatges* va fer que Joaquim Ruyra s'ho repensés molt a l'hora de redactar una nova obra i encara més, a l'hora de publicar-la. Era conscient que havia deixat el llistat molt alt i que seria molt complicat superar-lo, motiu pel qual ell escrivia, per superació i creixement constant. És per això que Ruyra anirà redactant capítols de la novel·la en qüestió, però únicament en veurà tres aptes per la lectura al públic, deixant la resta amagats sota el seu caràcter perfeccionista. Tal com ell afirma a l'entrevista amb Tomàs Garcés (1926), diu que mai ha sigut gaire disciplinat a l'hora d'escriure, ha anat escrivint a ratxes d'inspiració i, per tant, diu, «Tinc, doncs, el convenciment que hauria pogut produir molt més» (p. 354). Segurament la novel·la agafava una trajectòria que no acabava de convèncer al narrador i optà per deixar-la de banda. Cal destacar la concentració que requereix una novel·la d'aquestes dimensions i el fet que ell no havia estat modelat sota aquest gènere, el mateix Ruyra confessa que pateix certa confusió amb els personatges de la novel·la a partir del capítol quart a causa de la seva llargada i la concentració requerida. El delicat estat de salut de Ruyra no facilitava la concentració que requeria una obra d'aquestes dimensions, com a mínim, no tal com l'autor entenia les seves produccions, amb una constant edició i dedicació fins a assolir la perfecció.

D'altra banda, recordem que el talent literari de Ruyra havia estat educat en plena efervescència del Modernisme, havia adoptat de manera total les facultats creadores i l'estil que el moviment requeria als prosadors i poetes de l'època. El seu caràcter estava acostumat a les normes i orientacions contemporànies que exigien una certa intensitat, una força de suggestió de la impressió de les coses per damunt dels cànons analítics i descriptius de la passada escola realista i naturalista que tant detallava la realitat a través de sensacions en la composició de novel·les interminables i pacientment construïdes amb molt de talent. Un cop més, Ruyra coneixia molt bé els antecedents i no podia permetre's quedar molt per sota del que s'havia pogut llegir fins aleshores. Sempre tindrà molt present als fundadors del realisme i als autors que formaven part del cànon junt amb les seves grans novel·les, de manera que va caure en la temptació d'escriure una «novel·la llarga» a través de la qual pogués introduir-se en les ànimes dels seus personatges, alternat amb els esdeveniments dramàtics i passionals d'un assumpte ric d'incidències imprevistes i sorprenents. (Montoliu, p. 300).

Conseqüentment, cal destacar que malgrat que Ruyra mai deixaria d'intentar la creació i l'acabament de la novel·la —ja que sempre la tindrà present i l'anirà esmentant— el realisme

rural ja havia passat d'època anys després d'iniciar-la i els temes que interessaven eren uns altres. Per tant, en aquest punt, hi ha per qui no valia la pena tants maldecaps, —tal com diu Cardona—; de manera que l'obra no deixava de ser un renunciament i no pas un fracàs. (Cardona, 1966)

La gent de Mas Aulet no deixava de respondre a un estil allunyat del que fins aquell moment havia caracteritzat l'obra de Ruyra, allunyat del simbolisme i de l'impressionisme narratiu propi del Modernisme i pel qual se'l reconeixia. És probable, doncs, que amb tot això, Ruyra que sempre havia estat molt crític amb tot el que escrivia, s'adonés que havia emprès un camí errat, s'havia embarcat en problemes d'art realista que no acabava d'anar lligat amb l'estil ràpid i llampeguejant que el caracteritzava i que li permetia fer brillar el seu gen artista.

9. ACTIVITAT LITERÀRIA I PROPAGANDÍSTICA DE L'AUTOR

A la revista *Catalunya artística*, revista il·lustrada d'arts, llibres i ciències, el dia 4 d'agost del 1904 s'esmenta *La gent de Mas Aulet*, però resulta encara més determinant la crònica que hi ha abans de les referències a l'obra per part de Ramon Suriñach i Senties. Ens trobem en un moment de calor, és a l'agost, Suriñach i Senties descriu la ciutat buida tant de gent com de literatura, destaca l'obra de Josep Morató, *Arran del cingle*. La trama d'aquesta obra és la següent: el fill d'en Biel és assassinat, però ell malgrat que clama venjança, no vol penedir-se de les seves accions com en un passat. El personatge, doncs, és pacient arrel de la bondat cristiana i l'ànima transparent que ha desenvolupat, una nit veu afogant-se a l'assassí del seu fill i, malgrat que vol deixar-lo morir, el salva, per la seva bondat. Després se'l troba detingut, i el criminal en veure qui li va salvar la vida, li demana perdó; en Biel està satisfet d'haver pogut contenir aquesta vegada la bèstia que porta dins. Veiem, doncs, quins tipus d'obres i de gèneres s'estaven intentant imposar arreu del territori, en Biel representa un model de santificació, de bondat, de cristiandat... Es creen models literaris, similars als que buscava crear en Joaquim Ruyra amb *La gent de Mas Aulet*, personatges exemplars, deixats dur per la cristiandat i la moral, amb forces sobrenaturals que els allunyen del mal. Seguidament, a aquesta obra, Suriñach i Senties farà referència a Joaquim Ruyra i dirà el següent:

En Ruyra, el dolcíssim Ruyra, quinas Marinas y boscatges poden posarse al costat de las planas més hermosas d'en Pereda, va publicant en una revista catalana una noveleta que titula *La gent del mas Aulet*. Ccom d'en Ruyra és una filigrana, y és d'esperar que després poguém

tenirla y estimarla en un tomet: puig obras com *El rem de trentacuatre* y *Jacobé* á un se li fan familiars y admirables sempre; y en els fragments de magistrals descripcions s'hi pot reposar l'esperit. (p. 4)

En aquestes planes de la revista *Catalunya artística* es diu que Ruyra va publicant la novel·la en qüestió a la revista *Catalunya* i veiem que s'esperava que *La gent de Mas Aulet* fos una obra a l'altura de *El rem del trenta quatre* i de *Jacobé*, es percep doncs l'estima que se li tenia al mestre (tal com el cataloga Montoliu entre d'altres) Ruyra l'any 1904, conegut per la que estava sent la seva obra cabdal, *Marines i boscatges* i, sobretot destaca d'aquesta publicació que s'estaven ja rebent els capítols i que com era lògic, s'esperava una continuació de la «novel·leta» que mai arribaria.

Uns anys més tard, el 1926, en una conversa de Tomàs Garcés amb Joaquim Ruyra on li pregunta pel seu treball d'ara i les obres que té en preparació, aquest respon de la següent manera:

Tinc una novel·la començada «que no puc acabar mai». Es dirà, si l'acabo, *La gent de Mas Aulet* o *Els dos petons*. És una novel·la de gent pagesa. Fa 20 anys que vaig escriure'n la primera quartilla, i tot just n'he enllestit dues terceres parts. Encara la feina que m'espera és llarga, perquè jo corregeixo, i de vegades refaig, dos i tres i quatre cops el que escric.

Aquestes declaracions per part del mateix Ruyra confirmen el que era més que evident, una novel·la que li està resultant feixuga de seguir i d'enllestir; encara l'any 1926 es planteja acabar-la, però amb certs dubtes, en aquest moment ja ha publicat els tres primers capítols i, ha deixat sense els restants al públic (ell creu que de moment, però nosaltres avui dia sabem que de manera definitiva). També es confirma la teoria i el que ja sabíem, la mania perfeccionista d'anar refent els capítols, fet que fa que se li compliqui la tasca i sigui una feina molt més llarga del que pot semblar d'inici. De fet, el primer que diu quan li pregunten arran de la novel·la ja és molt expressiu, «que no puc acabar mai». D'altra banda, destaca d'aquesta entrevista que encara l'any 1926 Ruyra dubtava en referència al nom de la novel·la, en cas que s'hagués publicat de manera definitiva, no sabem per quin s'hauria decantat, malgrat que sempre que fa referència a ella ho fa amb el primer títol. Observem, doncs, que a partir del 1918, sempre que fa referència a *La gent de Mas Aulet*, en correspondències (la carta de Marià Manent) o entrevistes (l'entrevista en qüestió), hi afegirà que és una novel·la que se li està fent carregosa (amb altres termes) i que va fent a poc a poc.

L'any 1927, a la revista *Catalunya Social* s'adrecen dues planes a «Joaquim Ruyra, el mestre de la prosa catalana moderna», es diu que Ruyra està treballant en la novel·la *La gent de Mas Aulet* i es torna a fer dubte sobre el títol definitiu i torna a aparèixer el títol opcional de «Els dos petons», «Després va escriure el *Pròleg a Maragall* (1901), *L'educació de la inventiva, idees sobre la inspiració poètica; Miscel·lània Prat de la Riba*, I, *Fulles ventisses* i actualment treballa en la novel·la *La gent de Mas Aulet o els dos petons*». (Miralta, p. 387)

Al diari *La Veu de Catalunya*, a la publicació del 17 de març de l'any 1928, a l'apartat «Les coses i els homes de Catalunya; Joaquim Ruyra poeta i prosista», és el mateix Joaquim Ruyra qui afirma que treballa des de fa molt de temps en *La gent de Mas Aulet* (recordem que el primer capítol surt publicat l'any 1904) i que fa millor les proses i les narracions breus. D'alguna manera ens deixa entreveure que no serà una gran novel·la en termes qualitius, ja que s'excusa dient que la novel·la no és el seu gènere. Les seves afirmacions denoten complicacions alhora de la redacció, «Déu sap quan la tindrè llesta!» i no es mostra gaire convençut d'haver-la de finalitzar:

Treballo, ja fa molt de temps, en, una novel·la llarga: «La gent del Mas Aulet», l'acció de la qual transcorre a la comarca de Blanes, Déu sap quan la tindrè llesta! Jo crec que faig millor les proses i les narracions curtes. Aquest és el meu gènere literari i del qual estic més satisfet. (p. 9)

El mateix any (1928) i al mateix diari, *La Veu de Catalunya*, a l'apartat de “Vida literaria”, just quan s'ha publicat *Entre flames*, es diu que Ruyra sembla estar decidit a acabar *La gent de Mas Aulet*, com si l'èxit de l'última obra l'hagués empès cap endavant. No obstant això, avui dia sabem que aquest desig no arribarà a complir-se:

Joaquim Ruyra ha dit que està decidit d'acabar d'una vegada la seva novel·la «La gent del Mas Aulet». El mestre de la nostra prosa, amb escrúpols que hem de reconèixer exquisits, té entretinguda de fa anys aquesta novel·la. Es l'acollida triomfal d'«Entre flames», que li ha donat aquesta embranzida? (p. 4)

Al recull *La revista* de publicació quinzenal, l'any 1933, Emili Vallès parla del record de la *Revista Catalunya* i dels col·laboradors d'entre els quals es menciona a Joaquim Ruyra, com a un autor que va intentar publicar una novel·la que resta inacabada i que encara l'any 1933 no havia reprès, segons *La Revista*. Vallès planteja si *La gent de Mas Aulet* és d'aquelles obres que un cop començades no agraden a Ruyra i per aquest motiu resta inacabada o bé, és perquè el mestre ha trobat la inspiració en una altra obra. Les hipòtesis amb relació a

l'abandonament de l'obra, l'any 1933 com podem veure, eren diverses i, en qualsevol cas, el que s'esperava era que fos una obra que Ruyra reprengués més aviat que no pas tard, «La gent de Mas Aulet de mestre Ruyra. ¿Es potser aquesta obra d'aquelles que un cop començades no ha fet prou goig al propi autor, o que ha estat abandonada davant una més punyent suggestió?» (p. 100)

L'any 1938, a la *Revista de Catalunya*, Josep Maria Capdevila (1893-1972) hi dedica força pàgines a l'obra de Ruyra i esmenta per sobre *La gent de Mas Aulet*:

Les seves novel·les són breus: una, *La gent del Mas Aulet*, que seria llarga, no l'acaba. I no atribuiríem la brevetat de les seves composicions a la falta de salut, que sovint l'obligava al descans i a la poca feina; l'atribuiríem a la qualitat intensament poètica, sovint lírica, de la seva prosa. Quan renunciava a les temptatives de les llargues obres era perquè pensava que literàriament hi guanyaria. (p. 256)

A *El Noticiero Universal* del 25 de juliol de 1958, Arturo Gazul dedica una plana a parlar de Joaquim Ruyra i de la importància que l'editorial Selecta hagi recollit i posteriorment publicat les seves *Obres completes* amb una primera edició l'any 1949. Aquesta plana és doncs tota una lloança a Ruyra que s'ha donat a conèixer al públic a través de les seves publicacions en revistes durant tants anys. Arturo Gazul destaca l'amor de Ruyra cap a la natura i el paisatge, les anheles de la perfecció formal tan perseguida pel mateix Ruyra. Unes línies més avall, destaca un tema que també hem tractat com és el de l'obra i la moral⁷, destaca que és un autor que escrivia sobre la gent de pagesia, de Blanes, etc. però sempre amb una depuració de llenguatge traient la cosa malsonant, fins al punt que Gazul compara la seva perfecció formal i d'estil amb la de Flaubert.

En relació amb *La gent de Mas Aulet*, després de posar a Ruyra al costat de Flaubert, pel que fa a la preocupació per l'estil, la forma i per trobar les paraules precises pel relat, diu que no aconsegueix acabar una novel·la sòlida, fet que Manuel de Montoliu al pròleg de les *Obres completes*, designa com a fracàs. Precisament Gazul, coincideix amb l'opinió de Montoliu, i fan responsable l'exigència de Ruyra —que era molt crític— de no poder acontentar-se amb les línies de la novel·la i acabar per no publicar-la:

---

⁷ Vegeu punt “L'apropament de Josep Carner a Ruyra i els inicis del Noucentisme”

Y, sin embargo, este escritor tan egregiamente dotado, preocupado del estilo como Flaubert; examinando palabra a palabra como el orfebre que calibra piedras preciosas y contrasta los quilates del oro obsesionado por la belleza; disciplinando su inspiración, este escritor, no logra escribir una novela completa, una novela de sólida arquitectura. Lo intentó en “La gent de Mas Aulet”. Montoliu viene a reconocer el fracaso del proyecto. Yo estoy de acuerdo en los motivos a que este crítico ilustre lo atribuye. Era Ruyra demasiado exigente consigo mismo, debido a su fino sentido crítico, patente no sólo en la insaciable corrección de su obra sino en la crítica de la de los demás. Sus juicios sobre los libros y autores publicados en la Prensa eran generalmente de una luminosa penetración. La crítica literaria es una de las facetas más brillantes de su obra. Pero acaso revertida su propia obra fué un factor negativo. (Gazul, p. 3)

10. VICENÇ COMA I SOLEY A *RECALL*

Recull és una revista mensual publicada a Blanes des de l'any 1920. Al llarg de la història la seva publicació s'ha interromput en diverses ocasions per la dictadura de Primo de Rivera o per la repressió Franquista, però des del 2006 es reprén la seva publicació de manera intensiva. En els seus inicis la revista es titulava *Recull d'Or* i es publicava de forma quinzenal, s'hi publicava alguna novel·leta, endevinalles, notícies locals; poemes, cròniques esportives, informació sobre les eleccions i el programa de la festa major de la vila. Arrel de la revista neixen els *premis Recull*, un concurs periodístic i literari en català que se celebra anualment el març des de l'any 1952. El concurs va permetre que els joves de Blanes s'iniciessin en la literatura i dibuix artístic durant la transició, són presidits durant diversos anys per Josep Tarradellas (1980) i Jordi Pujol (1981, 1983, 1987 i (1989). (Soley 1950)

El blanenc Vicenç Coma i Soley (1893-1979) escriptor i periodista català, va ser un dels grans amics de Joaquim Ruyra, és precisament gràcies a la devoció que sentia el primer cap al segon que avui dia es tenen algunes de les dades més importants del mestre⁸ Ruyra. Mantenen una gran amistat i, Coma i Soley des de molt jovenet va despertar un gran interès per Ruyra, fet que va permetre que anés recollint —sigui per escrit o en la memòria— molts records que l'impressionaven sobre el nostre escriptor. La seva admiració arribava fins a tal punt que Manuel de Montoliu al pròleg de les *Obres Completes* de Ruyra agraeix la generositat que Coma i Soley li diposita a l'hora de compartir dades i explicar-li anècdotes que passen a la seva disposició per decidir què fer-ne. De manera que en el pròleg sobre la vida i obra de Joaquim Ruyra de les *Obres completes* constantment s'al·ludeixen a anècdotes facilitades per Coma i Soley, fet que permet conèixer més al nostre autor.

---

⁸ Tal com el cataloga la Lluïsa Julià en diverses ocasions en fer-li referència.

Un cop es publica la primera edició de les *Obres Completes* de Joaquim Ruyra l'any 1949, Vicenç Coma i Soley en el número 677 de la revista *Recull*, el 4 de febrer del 1950 fa un seguit d'anàlisis sobre *La gent de Mas Aulet*, que resulten interessants i de gran importància donat l'estreta relació que mantenen. Coma i Soley, anteriorment a la troballa de l'obra en qüestió, notava estrany que Ruyra no tractés la psicologia del llaurador blanenc, un ofici que li quedava molt de prop, ja que l'havia viscut durant molts anys. La qüestió queda resolta —diu— quan es publica *La gent de Mas Aulet*, una obra inspirada de gom a gom en la pagesia del seu poble, de Blanes.

Segons Coma i Soley els personatges disposen d'una gran psicologia, destaca la figura de la masovera i diu que és un poema replet de bellesa i de realisme. D'altra banda, l'escriptor qüestiona l'afirmació de Manuel de Montoliu sobre la fallida de la novel·la en el cas d'haver estat acabada arran de l'art simbolista i impressionista de Ruyra, per ell, això no es pot saber, a més, destaca la constant de Ruyra de refer els seus escrits. Coma i Soley desmenteix el que han afirmat autors com Josep Miracle i Montserrat (1904-1998) durant molt de temps amb relació al desconeixement de la distància temporal entre la redacció dels tres primers capítols amb els restants, per ell, la continuació de l'obra és l'any 1929, quan Ruyra es compromet amb la biblioteca Horitzó per l'acabament i, en boca d'ell, dies més tard «*posa fil a l'agulla*». (Soley, 1950, p. 2)

L'escriptor i periodista també tracta el tema de la continuació endarrerida de l'obra, els integrants de la biblioteca Horitzó tenien pressa perquè Ruyra enllestís l'obra, tenien molta ambició i ell era un home malaltís que sempre deia «estic molt aixafat». Per a Coma i Soley, la tasca de la novel·la demana un dinamisme sobretot en els capítols que s'integren, no es pot deixar passar tant de temps entre els capítols perquè tots lliguin i tinguin un ordre lògic. Ara bé, també destaca l'edat de Ruyra quan comença la redacció de la novel·la, es tractava doncs d'una obra de joventut i, un cop passen els anys, les coses es veuen d'una altra manera, un dels principals obstacles amb els quals es troba l'autor; la lluita entre la concepció primitiva i les noves modalitats novel·lístiques que van influenciar la ploma del mestre. Soley recorda que Ruyra li va dir (1950) «Mi primitivo plan exigía dos volúmenes de más de doscientas páginas pero me parece que voy a sintetizar la acción y de esta forma con un solo volumen habrá suficiente». (Soley, 1950, p. 2)

Coma i Soley afirma que els capítols a partir del quart són com un esborrany de la novel·la, ni de lluny són els definitius, sinó que estan escrits a partir de l'esborrany amb correccions i ratlles a damunt. No obstant això, coneixent a Ruyra —malgrat son una meravella— ni tan sols els tres primers capítols es poden tractar com a definitius. De manera que *La gent de Mas Aulet* és un cant inacabat a la vida campestre de Blanes en la qual els habitants de Blanes s'hi troben i reconeixen els paisatges que resten tan ben descrits. (Soley, 1950, p. 2)

El 27 de maig del mateix any, del 1950, Vicenç Coma i Soley torna a dedicar-li unes ratlles dins el *Recull* a *La gent de Mas Aulet*. Aquesta vegada Coma i Soley defensa a Joaquim Ruyra de les acusacions Melchor Fernández Almagro sobre la llunyania de la seva obra. Coma i Soley confessa que no llegeix l'obra fins que es publica a les *Obres Completes* (1949), de la mateixa manera que quan la llegeix el blanenc se sent profundament identificat amb l'ambient que descriu el nostre autor; amb el blat, la masovera i els aplecs. És doncs un ambient purament de poble, de costums, de felicitat, de camp i de personatges del camp. Quan Coma i Soley llegeix l'obra, han passat molts anys des que es publica i el que regna actualment és una gran febre de la ciutat, no obstant això, el lector és transportat fàcilment a l'època de les planes de la Tordera amb un ambient que els habitants de la ciutat no poden entendre, diu l'autor de l'article.

Per Coma i Soley, Ruyra és un escriptor que trasllada les escenes al territori que coneix amb una gran subtilitat i a l'esperit blanenc, fent així que qualsevol ciutadà del poble se senti identificat amb les narracions i els paisatges que hi descriu. Alguns crítics deien que Ruyra s'havia allunyat de l'actualitat, però Coma i Soley diu que els ciutadans el senten present quan rellegeixen les seves obres, «Joaquín Ruyra no se ha alejado un milímetro de los blandenses y de muchos pero muchos admiradores suyo, que no nacieron precisamente en el socaire de la montaña de San Juan». (Soley, 1950, p. 4)

L'amistat de Coma i Soley amb Ruyra li permet de saber que mai va patir un desencant melancòlic en veure que la seva obra se n'anava diluent entre les pàgines de la història. Mai va tenir la popularitat de Santiago Rusiñol o Ignasi Iglesias, però ell mai es va sentir relíquia arqueològica i sempre va conservar el seu entusiasme artístic, o com a mínim, així ho percep el seu gran amic i admirador Coma i Soley.

11. CONCLUSIONS

«Ruyra ho havia posat tot en la literatura, vida i passió.
Ara els grans projectes se li escapen». (Lluïsa Julià)

Joaquim Ruyra, actualment no és reconegut com un dels autors més importants del període que comprèn el Modernisme ni molt menys el Noucentisme, prova d'això és que ni tan sols hi ha cap lectura obligatòria durant els cursos que sigui de l'autor i no és pas un autor del qual els alumnes estiguin farts de sentir parlar. No obstant això, gràcies a professionals literaris com Lluïsa Julià, Jaume Aulet o Jordi Castellanos, entre d'altres, és que la seva figura es destaca i es reivindica la seva obra literària.

Posem fi a aquest viatge per la vida de Ruyra, hem partit dels orígens: la seva vida i obra, per anar al focus de la qüestió d'aquest Treball de Final de Grau: *La gent de Mas Aulet*. Com ja hem vist, podem afirmar que no és l'obra més coneguda de l'autor, però probablement sí que és una de les obres més especials i així ho consideren els estudiosos, ja que malgrat que rau inacabada, hi és present en tot l'epicentre de les *Obres Completes* de Joaquim Ruyra (i no pas a l'Annex). Ha estat imprescindible, doncs, partir dels inicis del grup de Josep Carner i del Noucentisme per posar-nos en context amb relació a l'obra i poder entendre quin conflicte hi havia al voltant de la novel·la; al cap i a la fi, per poder entendre per què Ruyra es decanta cap aquest gènere i d'on li venia la inspiració.

Pensant en els objectius inicials del treball, teníem preguntes i cercàvem respostes. Un cop finalitzat el treball, podem dir que a través d'hores de recerca d'informació hem obtingut força respostes. Avui dia, qualsevol persona que llegeixi el treball pot fer-se una mínima idea que és *La gent de Mas Aulet* i què pretenia ser. Durant tot el treball queden reflectits els entrebancs amb els quals Ruyra es troba a l'hora de voler redactar una obra allunyada del gènere que li era comú.

Josep Carner pren una especial importància a la vida personal i literària de Joaquim Ruyra i, en especial, en relació amb l'obra objecte d'estudi. Un cop s'ha pogut veure la relació que tenien els dos autors, cada cop és més probable que Carner fos el guia de Ruyra en l'intent de la creació de la novel·la fallida, tal com s'ha vist que va fer amb altres autors.

No obstant això, un cop analitzats els possibles motius de Ruyra per l'abandonament de l'obra, veiem que aquests eren diversos i d'un pes important; un gènere que li quedava lluny del seu estil habitual, que requeria un excés de concentració per un home malaltís com era Ruyra, la constant de refer i perfeccionar les obres, l'èxit aclaparador de *Marines i boscatges*, un període buit literàriament parlant... És el mateix autor el que confessa en diverses ocasions que l'obra se li està fent difícil i, malgrat el compromís d'acabar-la i del manifest dels diversos intents per enllestir-la, no serà capaç de donar-la per finalitzada.

Al llarg del treball, s'ha reflectit l'opinió dels pocs estudiosos que hi han dedicat temps a l'obra. Hi ha qui creu que d'haver finalitzat l'obra hauria estat un fracàs i, per contra, hi ha qui creu que hauria tingut una bona rebuda. Destaquem, doncs, la importància del relat de l'amic de Vicenç Coma i Soley, aportant anècdotes i informació de gran interès i importants per entendre més la vida i obra de l'autor en qüestió.

Cal destacar la feina feta per les noves editorials que dediquen hores a editar i difondre les *Obres completes* de Ruyra, modernitzant l'edició i fent-la més propera. L'epistolari de qualsevol autor és d'allò més interessant. En aquest cas, hem trobat algunes cartes amb importància essencial per la redacció del treball. També m'agradaria destacar —un cop més— l'absència d'informació en relació amb el tema del Treball de Final de Grau, i sorprenentment l'absència d'informació tant a la Biblioteca Municipal com a l'Arxiu Municipal de Blanes.

12. BIBLIOGRAFIA

Adell i Lavé, J. (2021): *Obres completes, Joaquim Ruyra*. Edició per Joan Adell i Lavé. Proses literàries (volum II). Barcelona: Nova Casa Editorial.

Aulet i Amela, J. (1992): *Josep Carner i els orígens del Noucentisme*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes-Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Capdevila, Josep M. (1938): *Joaquim Ruyra*. Institució de les lletres catalanes. *Revista de Catalunya*, digitalitzat per ARCA web, 15 (octubre), p.211-260.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1084713

Cardona i Roig, O. (1966): *Joaquim Ruyra. Resum biogràfic*. Barcelona: Colecció Popular Barcino.

Carner, J. (2009): *Epistolari de Josep Carner*. Volums I,II,III,IV,V i VI. Edició i Introducció per Lluïsa Julià i Albert Manent.

— (1909). «*Los Jardines del Renacimiento Catalán: Víctor Català*». *La Catalunya*, 72 (13-II-1909) 91-92.

Coma i Soley, V. (1950): «Obres completes de Joaquim Ruyra». *La gent de mas Aulet. Revista Recull*. Blanes.

— (1950). Obres completes de Joaquim Ruyra. *Joaquim Ruyra, no se aleja*. Blanes.

Garcés, T. (1926): «Conversa amb Joaquim Ruyra». *Revista de Catalunya*, 1 (març).

<https://papersvells.cat/tomas-garces/conversa-amb-joaquim-ruyra/>

— (1926): «Conversa amb Víctor Català». *Revista de Catalunya*, 26 (agost), p. 126-134.

<https://papersvells.cat/tomas-garces/conversa-amb-victor-catala/>

Guiese, G. (1927): «Joaquim Ruyra el mestre de la prosa catalana moderna». Barcelona: *Catalunya Social*, núm. 316. 11 (juny), p. 386-387.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1021983&idImagen=10168250&posicion=1&presentacion=abrir#search=%22Mas+Aulet%22

Julià i Capdevila, M. Ll. (1991): *Inèdit*. Edició Ajuntament de Girona. Girona.

— (1991): *Una tarda per mar i altres narracions. Edició i Introducció per Lluïsa Julià*. Barcelona: Edicions Barcanova.

— (1992): *Joaquim Ruyra, narrador*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

— (1995): *Epistolari de Joaquim Ruyra. Edició i Introducció per Lluïsa Julià*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.

— (2009): *Epistolari de Josep Carner. Volums I, II, III, IV, V i VI. Edició i Introducció per Lluïsa Julià i Albert Manent*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.

— (2021): *La parada. Edició i Introducció per Lluïsa Julià*. Barcelona: Adesiara Editorial.

Manent, A. (1969): *Josep Carner i el noucentisme. Vida, obra i llegenda*. Barcelona: Edicions 62.

Montoliu i Togores, M. i Miracle i Montserrat, J. (1964): *Obres completes, Joaquim Ruyra. Pròleg i introduccions*. Segona edició. Primera edició 1949. Barcelona: Editorial Selecta.

— (1982): *Obres completes, Joaquim Ruyra*. Tercera edició. Primera edició 1949. Barcelona: Editorial Selecta.

Manent, A. i Medina, J. (1982): *Epistolari de Josep Carner. Pròleg i introduccions*. Volum II. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.

Ruyra, J.

— (1904): *La gent de Mas Aulet*. Entrega del capítol I, març, p. 5-10. Revista Catalunya. Digitalitzat per ARCA web.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1021115&posicion=1&registrardownload=1

— (1904): *La gent de Mas Aulet*. Entrega del capítol II, abril, p.132-143. Digitalitzat per ARCA web.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1021117&posicion=2&registrardownload=1

— (1904): *La gent de Mas Aulet*. Entrega del capítol III, juny, p.112-125. Digitalitzat per ARCA web.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1021119&idImagen=10159481&posicion=2&presentacion=abrir#search=%22la+gent+del+mas+aulet%22

— (1964): *Obres completes, Joaquim Ruyra. Pròleg i introduccions* per Manuel de Montoliu. Segona edició. Primera edició 1949. Barcelona: Editorial Selecta.

— (2021): *Obres completes, Joaquim Ruyra*. Edició per Joan Adell i Lavé. Proses literàries (volum II). Barcelona: Nova Casa Editorial.

— (1991): *Una tarda per mar i altres narracions*. Barcelona: Edicions Barcanova.

— (1995): *Epistolari de Joaquim Ruyra*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.

— (2021): *La parada*. Barcelona: Adesiara Editorial.

Suriñac, R. (1904): «Crònica». *Revista Catalunya artística*. núm. 4. 4 (agost), p.58-61. Digitalitzat per Arca web.

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1354613&idImagen=13291051&posicion=1&presentacion=abrir#search=%22Mas+Aulet%22

13. ANNEXOS

S'ha dut a terme la transcripció dels capítols I, II i III de *La gent de Mas Aulet* de la primera publicació a la *Revista Catalunya*, amb la finalitat de recuperar l'original de l'obra i transcriure-ho de la forma més fidel a com Joaquim Ruyra ho havia publicat.

La gent de mas Aulet

I

—Viti, viti!— crida en Tófol Grau de mas Aulet, surtint de la cort ab una somera, que a cada pas venta estrebades al ronsal pera girarse a guaytar l'estable.—Viti, viti! No't recu sa cort, Burella. Veus quin solet? Aix! dona bo d'escalfarshi. Apa, que anirém a molí.—

No hi ha un núvol ni una boyreta enlloch. El cel es diafánich com un cristall sense grop. Allá al lluny les albors del Montseny suran sobre'l paisatge vert y, més lluny encara, en altres horitzons, blanqueja la serra dels Pirineus com un gran llensol extés sobre un desigual esbarzer. Aquelles montanyes son ben curulles de neu. Allí l'hivern hi ha caygut a tall d'antich califa sobre la heretat d'un traydor: no hi ha deixat ull d'herba, ni ram de fulla y després ho ha sembrat tot de la seva sal. Però vistes desde la plana campida de sol, verda y ufanosa, aquelles montanyes no parlen pas de desolació; més aviat riuhen com una gran florida blanca. Un efecte aixís produheixen tambéls cabells canuts en la xamosa testa d'en Tófol de mas Aulet: riuhen com les montanyes blanques en l'horitzó d'una plana calentona. Perque'l vell Aulet te una cara fresca, plena de salut y alegría. Els seus ulls blaus son serens y lluminosos; les seves galtes son un jardí, hont encara no s'han pas marcit totes les roses del bon temps; la seva ampla boca respira franquesa, y en els posats y ondulacions de sos llavis s'hi endevinan ignoscencies y gracies infantívoles, que'ls anys no han pogut esborrar per complet. Y no es que en Tófol no sigui vell; n'es una bona mica y se li coneix forsa en el tirat del cos, en el qual l'habitud del treball agrícola ha imprés un encuny especial. Va sempre ab les cames arronsades, bon xich aculat y ab el tronch desplombat endavant, en la actitud d'un home que's deixa de cavar y encara no ha tingut habilior d'adressarse be. Aixó sí, porta'l cap tan alt, que'l clatell se li cuyda segar, y forma un sacsó que's doblega sobre la gira de la camisa. Surt al pati, abrassant ab una mirada espayosa tot el paisatge. Somríu, canturreja... Desseguit se posa a guarnir la somera y, tot guarnintla, hi enrahona bondadosament, intercalant entre frase y frase certes xiuladetes, que completen el sentit d'una manera més intel·ligible pera l'animal.

—Vaja, Burella, un pas!—Tres piulades de reclam.—Prou n'hi ha! Xoo!—Xiulet agut.—Ja ho sabs que am mi no pateixes may. Farem un passeget que encara't vindrà be pera pahir s'establada. Baixes sa orella drete?... Entesos.—Una flautejadeta.—Ola, com arrufes es morro y reganyes ses dents!... Quina rialla, nohal Deus haver vist s'ufals, que ver deja allà a sa feixa fonda. També n'hi haurá pera tu, Burella. No se l'ha de crospar tot sa mula, no. Ah, quines segades ne farem! Sembla que Nostro Senyor se passeju per aqueixos camps. ¿Oy, que bonichs?—Un gay refilet.—Quietaa!—Xiulet sostingut y grave.—No remenus sa cua, que't posaré sa retranga.—Tres notetes manyagues.—D'aixó no't puch fer creure may. Hi tens argentvíu a sa cua. M'has ben estrenyinat sa cara! Be... ho haurás fet per una xera ¿oy? Som amichs, Burella, som amichs.—Floviroleig de contrapunt.—Si't faig trebayar, jo tampoch no m'hi planyo, ja ho sabs tu. Fiheta, hem de guanyar ses garrofes. Ja t'hi convens ¿oy? Entesos. Espéram, que vaig pes blat.

Quan en Tófol va per entrar a casa seva li ampara'l pas una minyona, que surt del portal tot menjant sopes, ab un plat de terrissa a la má. Altassa, morena, trista de color, feixugota de cintura y d'ayre desmanyotat, aquella noya's fa, no obstant, simpática desseguit pe'l mirar dols de sos ulls negres, que porta a suposar en la seva ánima unes escayenses, que manquen certament en la contornura de son cos.

—Quina'n duheu de cap? Ahont aneu?—pregunta al vell, sospenent a mitj cami de la boca la cullera, que hi anava acompanyant.

—Ahont vaig?—respón en Tófol.—Mira, com qu'es día es tan hermós y ahir vares énfornar sa darrera pasterada, hay pensat anar a molí. Ja sa Burella m'espera, comptant es segons amb es balandrim-balandram de sa seua cua. Guáyta.

—Está be, pare—díu la noya, tornant la cunera al plat y encaminantse cap a la cleda.—Vaig a cridar as noy gran, que treballa aquí tot just, en es favar.

—Y ara! Y que n'hay de fer des noy gran?

—Donchs, qui os ajudarà a carregar sa burra?

—Fuig d'aquí! Que'm tens per xaruch, fiheta! Una quartera de blat vols que no pugu tragar? Quan era jove portava un sach de cinch mesures a cada espatlla y may me vaig consentir de cap hamaluch. Una quartera! Uix!

—Com qui no diu res ¿oy? No sé perquè os voleu endarnegar aixís. Toni, Toni!

—No cridus, te dich!

—D'aixó sí que no os creuré. Os estimo massa, caret. Toni... Tooni...

Oh Tonii!

Mentres la noya s'esgargamella cridant, en Tófol se fica a la entrada y s'esparreca de riure, d'una manera que quasi no deixa sentir cap soroll, però que li sacseja'l ventre y li remou tots els esguarts de la fesomia; s'esparreca de riure ofegadament y fa l'ullet repetides voltes. Després s'ajup a la vora d'un banch, arramba la esquena a un sach que hi ha al damunt al costat d'altres, pie y lligat, l'engrapa, pega musciada, se'l carrega a coll y se'l endú ab una corregudeta trampalejadora per l'estil de la que sol donar un home que s'ha entrebancat y's veu obligat a pernejar depressa pera recobrar l'aplom.

—Ves cridant, ves cridant, Rosalía—diu ab sorna a la noya, que s'es girada a mirársel ab els ulls astorats.

—Reyna Santíssima!—fa ella, després d'un llarch encantament.

En aquell punt arriba en Toni totpressós; però ja'l vell ha col·locat la seva càrrega sobre'l bast de la somera, y recalcat d'esquena en la bestia, quasi sense halé y morat de cara, ganyoteja y somriu victoriosament.

—Vatua's vey de Judes!—exclama en Toni, que ha comprés la fassencia.—Algun día s'esguerrará. Que sigu tan atrevit! Home ¿qué n'heu tret de criar families si no vos en voleu servir? Sempre os ho dich: menjeu, beveu, preneu es sol a s'hivern y sa fresca a s'istíu, trebalotejeu si os ve de gust per un divertiment de ses sangs, però no os canseu, no passeu maldecaps per res; ja fer anys y fora! Vos amo, aixó sí...s govern. Aquí no ha de cantar atro gall que vos. Digueu: aixó ho vuy aixís, alió ho vuy allís; y jo y en Bonosí y en Narcís y sa noha respondrém amén. Perqué no'm cridaves desseguít que l'has vist am sa burra, Rosalía?

—Si no me n'hay atalayats fins ara suara!

—Té, miratel com bufa y sua!

—A riscos d'encadarnarse.

—Es clar. Pórtali's tapaboques.

—Que os penseu que soch una criatura?—diu en Tófol, ja revingut del seu cansament, tot guaytant com la Rosalía corre cap a la casa.— Uy, uy, uy, si os hagués de créure a vosatros! Ja'm sé gomboldar, noy gran; no t'hi dongus pena. Encara tinch sa saya forta... y so de cor de roure, jo. Qué n'hay de fer des tapaboques amb aquest sol que cau? Deixeu que's sol de Deu me tocu sa pell y se'm ficu a sa pitrera. Ara plou salut, noy gran. Encara so valent. Seixanta vuyt anys no son res, quan un hom els ha tombats amb ayre. Y qué? D'algun temps ensá'm sembla que'm torno jove. Estich tan xalat ara! Cada any de be que passa, me'n lleva un des dolents, que'm pesan a sa carcanada. Un sach de blat... uix!...Me'l emporto com una palla.

—No, no... ¡ja os asseguro!... Si'n teníu de brahó! M'heu deixat de pedral Però... val més que os estalvieu.

—Massa que ho faig. No convé criar panxa. Repara, Toni: pagés que comensa a criar panxa... ¡cucut!

—Y qué llamp aneu a criar vos, si no teníu tripa, ni moca? Ja hen esmorsat?

—Com un general.

—Visca! Cap a molí, valent. Donen expressions a na Regineta d'Arbucies.

—No més expressions, Toni?

—Be... expressions d'enamorat, ja saben... Vos mateix.

—Sí; jo te la festejaré.

—Donchs no hi plangueu sa mel ni's foch. Miren que me la estimo més que's mon.

—Ella s'ho val, Toni. Aixerida, entenimentada ¡amb una trassal...

—Oy?

—Si va per feyna escarrassera ¡aquell gambo tan desinvolt! Pim pam, tot se belluga entorn des seu cos... pim pam, aixó vuy aixó no vuy.... pim pam, ja sa roba es rentada y extesa, ja's dinar fa xup-xup a sa cassola, ja's bassí va endavant... tot marxa. Y si's díu a trebay de serva, Toni ¡aquella delicadesa de dits, aquell afinar ses primures!

—Y sa lletra que sab!

—Senyora y pastora, Toni. Ella no porta dot en lliures, però'n te sa pasta a ses mans, a sa caparrina, en es sentiments de sanaturalesa, y... etcetra.

—Etcetra?... jhe, jhe, jhe... Voleu dir que encara os deixeu alguna cosa a sota terrós?

—Calla, bergant, que be ho sabs prou. No son un bon dot sa her mosura de sa cara y ses gallardíes d'es tarannar? No es un dot aquella encesa llampanta des seus uys, que't fa fugir es mals entechs y ses neguitades?

—Si anem a cercar boniqueses... tira, tira,... d'aixó sí que n'es rica!

—Y tant, que si's poguessen descambiar en dobles de quatre...

—Ba, ba,... poch que'n valdría fer sa brata jo.

—Pla que te'n crech! Pro, mira... jo tampoch. Sa boniquesa es un esguart de sa cara de Nostro Senyor, Toni; val més que tots es diners de sa xueteria mallorquina.

—Visca, visca. Heu parlat com un llibre. Res me fa tan content com veure's gust am que os heu pres na Regineta. Jo, que quan me vaig determinar a parlárvosen, me temía...

—Qué't temías, Toni?

—Home, nosatros tením un bon passament, y com sempre s'és vist que's pla's casa am sa boria y espalau am sagrandesa, vaig pensar que arrufariau es nas ¡cert! Vaig pensar que'm dirían: Toni, tu ets hereu de moltes viandes, tu pots trabar un pernot y no convé que't casus amb una noha que no te més propis que's paraments de sa persona.

—Plaga! Aixó't temías?

—Farsa, forsa. Y tan content que n'heu estat!

—Y es clar! Pera qué hem de voler es cortos, Toni? Tenim tanta terra com podem manejar; una casa, en que's sol s'hi enmiralla; un ram de bestiar, que enamora... Qué necessitem, donchs? Avuy per demá se'ns casa na Rosalía... que ja hi han alets que li voltejen es parany... se'ns casa y ¡bona nit! ens quedem sense cap dona. Dones!—dirás tu—n'hi han moltes de dones y aduch a Blanes díu que'n tocan set y mitja per cada cap mascle; però una dona vistoseta y entenimentada, que sápigam dur es pón dol d'una casa, alegrar es cor d'es seu marit y cuydar ses xacres d'un sogre... ¡atúrat, Toni!... d'aquestes no se'n troban pas a cada cap de carrer. Corre cada estornell, Toni! Però tu has ensapegat es potde sa confitura. Com no me n'hay d'alegrar! Sabs quin sigu's millor cordial d'un vellet? Una bona nora, Toni, una bona nóra;_ella li pot allargar sa vida y endolcirli sa mort. Si n'estich de content! Ni que hagués tret sa rifa!

—Visca, visca. Vatua, quin ven! Que'n valeu de peles!

Aquí la Rosalía, que ha comparegut ab el tapaboques y s'es aturada a escoltar la conversa ab agradosa atenció, engega una fresca riallada.

—Endavant!—exclama,—ja sé a qui li deuen xiular ses oréhes. Be os haurá llegut d'articulejar tota sa estona que hay estat cercant aquest ditzós tapa-boques, de cambra en cambra, com aquell qui juga a corretjeta ning-ning! Encara no os heu confessat prou? Encara's correu no está ben despatxat, Toni?

—Sí, noha—respón en Tófol.—Jo se sa carta de cor anch que ningú me l'haju dictada.

—Donchs as cap davall poseuhi recorts meus.

—Serán donats, Rosalía. Vaja, adeussiau.

—Ahont aneu sense s'abrigan? Veníu que os l'embossaré.

—No'm vulgus engabanyar, Rosalía. Mira, pósal sobre saburra, y si sento frescor, ja seré bo pera abrigármel.

—Ho faig, noy gran?

—Sí, creulo. Aixís com aixís ehl se'l llevaría as primer revolt de sa carretera, y a les hores sería més fácil que l'ayre'l reprengués.

—Tens rahó—díu la Rosalía, posant el tapa-boques sobre la somera,—Es de sapell d'en Carnestoltes aquest homo! Però no vuy que se'n vaju tan fréjol amb es gech y s'ermilla descordats de cap a cap. Si aixó no es consciencia! Vaja, no'm diheu pas de no, no n'acabareu res.

El vell permet resignadament que li cordin tots els botons fins a sota les barres; acontentantse ab fer l'ullet d'amagatotis a un personatge invisible, que deu estar situat a l'ombra del porxo, entre la mola y la carreta. Després... «Osca, Viti, Burella!»... tira camí enllá y'ls seus fills restan mirántsel fins que desapareix en un reblincó, deixant per rastre un nuvolet de pols daurada, que fa algunes voleyadetes y s'atterra per fi, com desconhortat de no trobar enlloch el ser simpátich que li ha donat un moment de vida.

(Seguirá.)

JOAQUIM RUYRA.

La gent de mas Aulet

II

Un cop en Tófol ha perdut de vista la casa y els quintars de mas Aulet, se lleva'l gech y se'l penja al muscle, quedant en mánigues de camisa.—No vuy anar emprimit ¡llampus! Are que ningú'n pot patir d'esperit, amplis me, fora endrómines. Qué s'han pensat, Burella? Sa meua sanch es com es bon vi: a sol y serena's rancieja y s'enforteix. Fret! Ab aquest sol que cau!... jhe, jhe, jhe...—

Un terrassá, que sega ferratge entremitg d'un llobinar, aixeca'l cos per damunt de les mates.

—Avi Aulet,—crida—¿qu'heu tret sa rifa? Quins panxons de riure os feu tot sol per aqueixa carretera!

—Sempre la tinch treta jo sa rifa, hereu Baldufa.

—Oydá, a vos totes os ponen. Que duru!

—Salut hi haju, noy Baldufa. Vaja, adeu. No t'hi cansus.

A cada pas troba pagesos o marxants, que'l saludan gayament. No's diria sino que la seva figura te la virtut d'inspirar sentiments d'expansió y alegría. Tots els que'l veuen

experimenten una falaguera trasmutació. Are es una masovera, que torna de plassa ab el cistell vuyt, y va capficada, contant els cuartos, passantsels tan aviat de la ma dreta a la ma esquerra com de la ma esquerra a la ma dreta; aixeca'l cap, s'adona del avi Aulet y sembla que hagi trobat de cop y volta el compte embrollat, que la enneguitava; les seves celles s'enarcan, els seus ulls s'asserenen y'l somris bellugals seus llabis poch avans contrets.

—Ola, en Tófol! Ay, vatua, que trempat!

Are es un carreter, que ve caminant al costat de les seves mules, ab els ulls mitj cluchs de son o de tristesa, els brassos lletsats y la cara enterbolida d'aburriment; se topa ab el vell Aulet y s'ánima ressucita y lluentaja en aquell cos suara mitj mort.

—Bon día, bon día, Tófol! Que aném a molí? Y una rialleta sonora s'espargeix per l'ayre com una refilada d'aucell. En Tófol te un mot agradós pera cada hu y una mirada que beneheix a la gent.—Oscá, viti, Burella!—

Es un home felís. Ben allarat, ab terres propies suficients pera l'empre de sa familia, estimat dels seus fills, voltat de miraments y d'amor, se sent florir en sa vellesa com un arbre caduch, retornat pe'l bon conreu. No hi ha vida més distreta que la seva. Cada matí's lleva d'hora, ben d'hora, de sensoryat y aixirivit per alguna nova il·lusió, que li espolsa la galvana y'l fa sortir de casa al primer llustre del alba: si'l blat haurá nascut, si'ls naps estarán a bon punt, si'ls ametllers serán poncellats, si'ls rahims comensarán a verolar... Cada día del any aporta una novetat y sugereix una esperansa. Y quines sorpreses a voltes! «Ola, tot just m'havía atalayat de sa florida y ja tenim favetes en tabella!» Les plantes del camp li diuhen coses interessants, que la gent de vila no pot entendre, ni figurarse. Li parlan ab llur remoreig, ab llur color, ab llurs positures... Li diuhen si tenen gana o set, si anyoran el sol, si están o no contentes del terror y de l'ayre. Si n'hi diuhen de coses!... A sos ulls cada fulla te una fesomia, que riu o plora, que li endressa un prech o un regraciament; y ell les estima aquestes fesomies simpátiques, que l'esguarden com a una provi dencia, les estima independentment deis profits, que li deixen esperar, y's sent de llurs tristeses y gaubanses. Això no vol dir quels esplets no sugereixin sovint la visió de llargues restelleres de sach de grana; sí, aquest somni flota quasi sempre sobre l'oneig de les messes en creixensa pero's despren d'elles además un altre interés immediat, una sensació de cada instant, un goig o una pena, qu'en Tofol no sabría pas com explicar. Ell participa de la vida deis seus sembrats y'ls vigila, els observa, els escolta... Sembla que tingui'ls sentits fins d'aquells gnoms, que ohien créixer l'herba. Te'l pressentiment de les llevors que germinen, y de les que's folien dintre la terra mare. Per una taq-ueta lleu, per un esgroguehiment quasi imperceptible endevina les

malures que amenassan a les plantes y, alarmat, rumía y s'escarrassa ab temps pera tornárlashi la salut y prevenir llurs necessitats. Aixó s'haurá d'espurgar, alió s'ha de xarcolar, aquí convé una mica de mesquita, allí sofre o sulfat... Vinga treballar, vinga probar., Y quan encerta'l remey y les plantes recobren el falaguer ¡com sent l'alegría del vert sanitós, la caricia de cada tany que es gronxa, y'l petó flayrós de cada poncella que's bada! Y com no li mancan cabals y no plany res als conreus ¡quina hermosura de viandes! ¡quants motíus de joya a cada moment! Sí, en Tófol viu felis y sempre distret. Sense donarsen compte experimenta'l goig inefable de col-laborar ab Deu en l'obra continua de la creació y entre Nostre Senyor y'l vell terrassá van y venen salutacions com entre dos bons companys d'una mateixa treballada.

En l'abundor y en la penura, tots temps l'art de la terra li ha sigut dalitós y li ha proporcionat, si no les glories d'are, conhort al menys y esperansa. Sovint el treball l'ha distret de les cabories. El trámech y la fanga, més qu'eynes de fadiga, han sigut pera ell puntals de sosteniment, li han conservat fresca l'ánima y l'han ajudat a triomfar de la mala sort. Perque la sort d'en Tófol no ha pas radat sempre per un camí de rams y violes. Be sab ell lo qu'es miseria y menjar pa de set llossades y adhuch entretenir la gana mastegant brots de fonoll. La seva infantesa y joventut foren les d'un pobre. A les hores el mas Aulet era un masot de quatre feixetes, ab una casa petita y barracosa, feta de pedra y argila, sense un mal rebutut ni lliscat. Qui l'ha vista y la veu aquella casa! Les vigues, totes guerxes y baumades, s'aguantaven a copies de permódols matossers; no hi havia una teulada que no fos conca, ni una paret sense esquerdes y rempeus; les portes foranes, rosegades de corchs y podridura, mostraven esboranchs, per ahont podíen entrar y sortir els gossos; les finestres desenmetjades y clivelloses, més que d'aturador, servíen de sinfoina al vent, qu'assejava en elles les sonades més esgarriofoses de son repertori; una munió de sargantanes solíen pendre'l sol, pantejant, aplacades a la pedra dels murs exteriors, en els quals teníen ses llorigueres; y a dins en les cambres, en l'ombra cavernosa de les arcoves, les aranyes omplíen els reconsde polsoses terenyines y'l fantástich cent-cames corria silenciosament per les parets rónegues. Tal era la casa del mas Aulet en temps del pare d'en Tófol. Quatre tosques cadires, un banch escon, dos llits de peus de gall y una pastera, gayrebé sempre sense pa ni farina, en constituíen el moblatje. Y no es que'l pare d'en Tófol no treballés; era, al contrari, un escarrás fet; pero havia errat la carrera vividora, de masses oficis que havia volgut abassegar. A mes a mes de terrassá era pelador carboner, bastonayre, sanava garrins, feya cistells d'aloch y canya pera les masoveríes de la rodalía y en les fires y aplechs venía avellanes torra des. Y ja es sabut: home de molts oficis pobre segur. No va pas deixar mentider l'adagi. Are pela, are sana, are

carbona, are a bosch, are a fira, are a la ronda, are a la plassa, may li lleguía de conreuhar ses pobres feixetes. L'herm creixía en elles d'any en any fins que'l gram, la canyota y les olivardes s'hagueren amparat tant de totes, que qualsevol pagés .s'hauría espantat de netejarles. El pare d'en Tófol va arronsar les espatlles.—Que hi farém? Si'm poso a sa feyna ab sa reya y s'escatador, no n'hi hauré d'enterrar poch ni gayres aquí de jornals! Qué menjariern mentres tant? Bal que se'n aprontan els conins. Algún n'hi pelarém. Altres arts tenim. A viure!—No hi va pensar más. Al hivern vida de carboner, cops al rabassó y les socades, surti com surti'l jornal després de pa gats el dret de bosch y'ls carretatges: al istíu y durantles estacions dolses vinga corre de veynat en veynat a vendre cistells y bastons, vinga seguir suredes ab la colla dels peladors, vinga aprontar les fires y aplechs, en darnegat sempre, tan en día de festa com de fener. Ell no vagava... y ¡té! la miseria allí, seguda a la llar de mas Aulet! Els jornals curts no bastaven a saciar les necessitats de la familia, els grossos s'escursaven ab algunes despeses d'hostal, ab les contribucions de la casa y terres improductives, ab perdues d'algún negociet esguerrat... No s'arribava al-lloch. Una malaltía portava un deute, el dente criava, criava... pensions, escriptures, hipoteques... Entre marit y muller regnava un negre humor. Ellas queixava del etern guimbardeig d'ell, que'l duya a escampar els guanys fora de casa; ell retreya la decidia d'ella, de la pobra dona, que gayrebé baldada de dolor reumátich y atohida per les contrarietats, havia acabat per viure en un neguit sens acció, en el qual hi havia totes les ansies del treball, sens arribarne a determinar may l'esfors útil. Certament el mas Aulet era un mas perdut.

Els dos noys, en Tófol y en Bonosi, esparrecats de roba y moltes voltes famolenchs, corrien per les carreteres arreplegant fems, quels seus pares se venien als terrassáns. Aquesta vida tenia al menys la ventatja d'apartarlos de la mala ombra de casa llur. Pera ells la casa era cora el catau pera les salvatgines: un soplug ab jas, pero no una habitació. Hi estaven tan poch com podien. Apa, la cofa a coll y a trescar pe'ls camins carreters!... Abdós s'avenien molt be; solien anar junts y s'havien posat un gran afecte. Quantes vegades un y altre, ab una gana arboradora, s'havien guardat intacta a la pitrera una poma o una ceba pera es perar el germanet y partirla ab ell! Quantes vegades en Tófol, ab tot y'l natural pacífich, s'havía abatut pera ajudar al seu germá petit!

An en Bonosi no li mancava pas bon sentit, pero era xicot arruixat, tossut y batisser, se ficava en totes les questions y's refiava de en Tófol com un rey del seu exércit.

—Tu, ganapia, alerta que rampinyus aquestos fems. En Falugueta té rahó, son seus.

—Com pot esser, si, quan jo hay arribat aquí, á sapila no hi havia ningú y ell era allá baix que recullía una buynada?

—No hi fa res; ell havia tocat sapila primer que tu. Jo ho hay vist. Mira, encara en aquesta castanya hi ha sa marca des seu dit; aixó no ment. A mi no m'hi va res, però sa rahó de qui sigu. Oy, Tófol? Y si te has cregut que, perquè és més petit que tu, pots atrotinarlo, vas errat. En Tófol y jo treurém sa cara per ell. Oy, Tófol?

—Oy,

Aquestes questions sobre prioritat d'ocupació eran molt frequents entre'ls femetayres. Devegades resultavan clares y la intervenció d'un tercer les derimía facilment; però a voltes eran dubtoses, les parts no's donavan per convensudes, se formavan dos partits y s'armavan grans batusses, en les quals els combatents rodolavan per la pols de la carretera. Si'n plovián de cops de puny! Semblava que aquells brivalls s'anes sen a matar: tanta era la rabia ab que s'abrahonavan; y, no obstant, un trench o un pelat sagnant bastava a posarlos sobre sí y a restablir de moment la concordia.

—Sang, llampus! En Pau té sang. Qui li ha feta?

—Ell mateix. Ha ventat un cop de cap a una pedra.

Ningú volía tenir la culpa. El que'n sentía més el pes solía ser el més solícit en cercar remeys: que aygua fresca, que un cataplasme de nou herbes... Per sort no hi havia males ànimes entre aquella maynada esparrecada y selvatge. Y les baralles per punt general no passavan de paraules ab aquell tira y afliuxa de «tocam, si ets home, comensa tu, tórnamho a demanar» y altres frases dilatories pel mateix estil, acabades sempre ab un «ja't trobaré, manu» que, pronunciat en el moment de ser pararsels questionayres, permetía suposar que no s'haguessen trobat encara y que anessen a cercarse cap als antípodes. Després d'algunes hores un joch de baldufa o de boletes feya la pau entre'ls renyits y dolses atencions y galaneses posavan en clar, más que cap explicació, el goig ab quels cors se sentían lliwerats de tota rancunia.

Ningú experimentava tan vivament com en Bonosi les aspreses de aquells lluytes y les dolsors d'aquelles reconciliacions. En Tófol no feya mes que adherirse als sentiments del seu germá: ab ell reya, ab ell pegaya, ab ell acariciava... y sempre satisfet de ben obrar. No'n guarda cap mal recort d'aquells temps de vida errant de femetayre, al contrari. Que era bona aquella llivertadassa, aquelles corregudes, aquell regalarse en el pujador de les tartanes, aquells jochs, aquelles discussions tan vives! Adhuch la fam tenía les seves compensacions.

Encara en Tófol sol dir que la gana és el millor amaniment de les viandes y que ell ha menjat rosegons de pa sech, que li han sabut millor que pollastre.

Lo cert és que'ls dos germans Aulets, a pie ayre tot el dia, tombant a cap descobert les soleyades de la canícula y ressistint a pit nu y á peu descals les glassades del hivern, no sois varen viure y ferse grans, sinó que creixerém forts com pins de roquer. No'ls hi havia llegut gayre de anar a estudi; però havían après la doctrina cristiana y sabían de confegir lletres y d'escriureles grollerament.

Un cop grandets comensaren a preocuparse del ofici á seguir. Sa mare no'ls hi callava may:

—No volgueu seguir ses petjades de vostro pare; res de carbó, res de cistells, res de tocar tants articles; pichs a sa terra y fora. Si's mas Aulet tornés a treballarse !quin atro ilustre no pendríam aquest encon tornos! Tota sa casa s'alegraría. Aquets camps perduts son -s'angunia des meu cor. Perduts ells, perduda jo. Sa seua vista m'acaba. Desenganyevos, no hi ha ofici com es de terrassá. Cullireu pa, cullireu cebes y patates, cullireu vianda de tota mena y, si no os plau de véndrela, podreu anar menjant des tros, mentres que si feu carbó y cistells y no trobeu bona plassa pera encabirlos, malament ne podreu tirar cap tall a s'olla.

— Els dos noys escoltavan atentament, se miravan brandant el cap y mormolavan—Ja és una rahó.—

Se dedicaren donchs al art de la terra y anaren a jornal per les masoveríes, acontentantse al principi de guanyar poca soldada; mes era tal el seu dalit y la voluntat, que posavan en el treball, que prompte obtingueren la mes alta paga y's vegeren sol-licitats de per tot.arreu. Ab aixó les comoditats aumentavan en la casa y s'anavan omplint la guardiola dels estalvis.

—A fer recó pera possehir un tros d'animall—exclamava la mare ab febrós entusiasme. Ells no tenían altra deria. Fou un día de gran felicitat aquell, en que pogueren comprar una mula. Quina bestia més hermosa! Quina bona ajudanta pera un terrasál Y a les hores ab una il-lusió de nen y una perfidia heroyca comensaren a rompre les terretes de mas Aulet. Sempre que la necessitat nols obligava a cercar feyna fora de casa, pich pich, ells treballavan les feixes, que havia deixat hermar el seu pare, les llauravan de llarch y de través, les escatavan, al hivern, durant la rellentor de la gebrada, y al estiu, en els aixarrahiments del aixut pera fer perdre l'herbám dolent y poch a poch les anavan re conquerint. Cada pam de terra de sement, qu.e's guanyava, no'n costava poques de suhors. Una feyna'n demanava una altra. Ja obrir valls, ja esbardissár marges, ja aquí reventar un abey de greser, ja allí

despedregar... Si s'haguessen comptat els jornals! Però !que era bonich alló, quan els primers esplets apuntaren! La heretat s'era embellida com un cap, que surt de la perruqueria esquifadet, fiayrós y clenxinat, després d'haverhi entrar pie d'embulls y de cascarries. La llum del cel s'hi esbandia més clara, més joyosa.

Els dos germans passavan tot el dia en aquels camps y, al retirarse encara s'aturavan a contemplársels desde'l portal ab el mateix encantament que si no'ls haguessen vistos de temporada. Assí'ls blats tendres tan ben amatats, allá'l favar, mes avall l'hortel ab ses cols blavoses y sos broquils moradenchs... Que era hermós alló!

La mare també n'estava enamorada. Aquella resurrecció del mas la rebifava. Volqué contribuir a l'obra de vida y va trobar forces pera es combrar, pera netejar la caseta com may, pera surtir a segar herba, pera posar algunes llocades... Se creya curada dels seus mals... reya, cantava... Però'l seu cos estava minat de temps y, després de la excitació y els fantasiosos esforços, cayqué en un gran defalliment, en una malaltia mortal. S'agegué pera no aixecarse mes, atohida pel reuma y per un remolliment medular; mesla seva enfermetat dura llarchs dies y oferí moments d'esperansa.

—Si la poguessem fer viure!—exclamava en Bonosi—Encara que quedés baldada, encara que l'haguessem de treure a s'era amb un cabasset!..

—Ella viscu!—saltava en Tófol tot plorós—Llamp! may hauria dit que me la estimés tan aquiexa dona. Si la poguessem agontar fins a sa cullita estaríam a carnes. Ella s'alegraria... y després vindria's bon temps d'istiu...

Nostre Senyor ho havia destinat d'una altra manera. El dia de Pasqua Florida, després de confessar y combregar, la malalta va demanar que obrissen de bat a bat la finestra de sa cambra pera poder veure'ls sembrats. Feya un temps claríssim. El sol va extendre la seva ala rossa fins al llit.

—Que bonichs son aqueixos blats! Quants anys els hay estat esperant!—exclamá la defallida dona, somrihent ab una alegría mústiga. Després mitg aclucá les parpelles, molestada per l'excés de claror, y aixecant un dit enlayre, mormolá:—Totes ses espigues senyalan es cel.

Aquestes foren ses ultimes paraules. Va decantar la galta sobre'l coixí, clogué fortament la boca y al cap d'algunes hores havia finat.

Després dels funerals en Bonosi va dir animosament a son germá, mostrandli les eynes del treball:—Hem perdut es capitá. Tirém avant es seuplan de campanya!

— Y els dos germans tornaren bravament a la feyna; però no's diria sinó que la dissort conspirava contra la regeneració del mas Aulet tot just comensada. Encara les gotes de cera de les absoltes no s'erran esborrades del enllosat que ja una nova desgracia trucá a la porta. Va ser una cosa horrible. El pare Aulet cohía rebassó al bosch; s'havía enfilat a la pila y la furgava ab l'escontier, quan, esdevenint un ensorrament sota els seus peus, s'enfonzá dintre les brases vives. Uns llenyetayres, que'l sentiren cridar, acudiren desseguida, el retiraren del foch y'l portaren a la casa en un estat llastimós. Tenía una cama gayrebé carbonada, que fou precis amputar a corre cuyta.

Aixó ocasioná molts gastos, que caygueren sobre una bossa exhausta. No hi hagué mesremey que renovar ab augment de deute les antigues hipoteques, pròximes ja al venciment. Y les pensions pujaren a una suma endarnegadora. Com surtisen? Els acreedors comensavan a passejarse sovint pels voltants de mas Aulet, escotiantlo ab cobdiciosa atenció, á taul de corps, que vigilan en despoblat, desde un tros lluny, una bestia agonitzant. Del poble se'n aixecava una broma fatídica: em barch, embarch, subasta, venda...

—S'homo proposa y Deu disposa—va dir un día; de sobre taula, en Tófol, ab estudiada calma—Ses desgracies ens han portats a un mal camí. Perqué'ns hem d'entóssudir a seguirlo? Am ses nostres terres ens passarà lo mateix que an aquelles que perfidiejan a menjar s'escudella am forquilla; quan haurém pagat es mals de govern y sespensions, gayrebé tot s'haurá escorregut des nostros dits y poca cosa podrém arribar a sa boca. Per atra part, ara s'acosta sa quinta d'en Bonosí. Es veritat que jo'm vaig safar de sa meua, treyent blanch a sa babalá... res, una sort; però sa sort es cara-girada, no cal refiarsen. Necessitém diners pera ficarlo a sa societat. D'ahont surtirán ses misses? No valdría més que'ns venguessem d'un cop es mas, ens descarreguessem des deutes y am lo que'ns quedés asseguressem sa quinta y arrendessem una masovería? Es clar que dol vendre's payrál... dol molt!... empró jo veig que aixó a sa llarga vindrá si os plau per forsa am grapissos d'atvocats y agutzils, que no'ns deixarán ni ses engrunes. Com parar es cop? Penseuhi. Jo ja m'hay rendit.

Aquestes paraules foren seguides d'un greu silenci. Els tres bornes restaren inmóviles, mirant les estoballes, ab els caps tombats per la càrrega del dolor. De sobte s'escapá deis ulls d'en Bonosí un flux de llágrimes, que caygueren a rapides gotarrasses sobre un plat, y a llur soroll en Tófol y l'avi Aulet redressaren la testa sobressaltadament. En Bonosí estava tot traspostat. S'aixecá davant d'ells tremolós y esblancahit y digué ab paraula entressegada:

—No, no... per María Santíssima, Tófol, no't rendeixus tan aviat! Agonta, agonta! Ses hornos son pera ses ocasions. Rendirse! Encara hi ha maneres...s'ha de provar tot! Es

masAulet és carn de ses nostres entranyes. Agonta, Tófol, agonta, costu lo que costu! No mogus res ¿sents? Espera que jo parlu!

Agafá la gorra y el bastó y va anarsen carretera enllá, capficat, fent accions ab les mans com si sostingués una conversa. Son pare y son germá se'l miraren ab tristesa, sacsejant les espatlles. «Pobre baylet ¿qué podrá fer?» No obstant, ell alguna cosa intentava. Durant duhes setmanes no va tocar una eyna, ni trepitjá un terrós, tot el día era fora, qui sab ahont, y quan tornava a casa pels ápats o pera dormir no deya una paraula, sombrívol, mal-humorat. Al darrer día de la segona setmana, ah diumenge, després de la seva acostumada excursió, se notá en ell un cambi. El seu esperit semblava calm, la seva cara era placévola, ab un somrés dols, que s'insinuava en mitg de certa sossombra de tristor. No digué res y ningú s'atreví a interrogarlo, perquè en la seva figura hi havia quelcóm de seriós, que inspirava respecte; però, fos per lo que fos, ja d'aquella hora en avant va ser un altre home. Els días següents no s'apartá del mas; treballotejava assí y allí, al peu de cada fruyter, y s'atustava a contemplarsels d'un a un; s'encantava ab el pahisatge, ab el pla, ab les montanyes; la casa mateixa, tan lletja y enderrocada, s'emportava més d'una mirada amorosa deis seus ulls; se diría que estés més enamorat que may de totes aquelles coses. Cinch días va passar aixís y a la fi del quint, el divendres al vespre, assentantse en el grahó de la entrada entre son pare y son germá, que prenían la fresca al clar de lluna, els hi va obrir el seu pit.

—Carets—els hi va dir, ajuntant entre les seves una ma de cada un d'ells—és arribada s'hora en que os hauré de deixar per molt temps. No os esvareu. Tot se fa per fi de be. Si no'ns veyam més aquí... a sapatria de dalt sigu. Altrament tan seria que diguesseu santa com salve, sa mena resolució es ferma y no me'n desmereixeré per res. No volgueu parlar... Callen y escolten. Es vostros prechs y ses vostres llágrimes no servirían sinó pera entristirme. Demá marxaré a Barcelona y demá passat m'em barcaré cap a ses Amériques a bordo de sa «Bella Cubana». Ja estich entés amb es capitá de sa fragata, que és en Roch Ferrer d'Arrabal. Viatge franch y soldada... Vaig de mariner amb es nom d'un atro, que's queda en terra per malalt. Així'm safo de saquinta y, un cap a sa Havana, treballant y estalviant... allí's gonys son forts... jo os enviaré cortos. Aneu agontant es mas, no'n venguen ni una glebeta... pagueu ses pensions.. ¡agontar y fora! Ses dipoteles ens deixan cinch anys de coll. Jo enviaré cortos! Tingas esperansa, Tófol. Coratge semprel Aférrat as payral fins que sa vara des jutge te'n vingu a treure. No les vulgus vendre aquestes terretes des veys. Pensa am ses suhors que'ns costan y amb es goig que fan... pensa que en elles se criaren aquelles espigues, que se nyalavan es cel a sa nostra mare. Jo vuy que'n sigus hereu, Tófol... com es de consuetut, com

ho son estats es nostros avis y rebesavis y's nostro pare, que m'escolta. Ho vuy, Tófol. Ja sabs que so tossut. Jo hi posaré s'ànima y sa sang; poshi tú també sa voluntat y agonta, mal que't que dus sense camisa. Tingas fe en mi. Jo enviaré cortos!

Ho va repetir una pila de vegades mentres el seu pare y el seu germá ploravan a raig fet; ho va repetir una pila de vegades y ho va cumplir. El pobre expatriat va enviar diners, al principi poch, després més y més segons els guanys li permeteren. Ell fou qui va salvar el mas Aulet. Els deutes foren satisfets, la casa, que queya, pogué ser repassada, se comprá bestiar, s'arrendaren un parell de sayons de regadú y al últim en Tófol, ja ab alguns cabals, tingué esperit pera casarse a la etat de trenta y tants anys.

Se mullerá d'una pagesa robusta y deseixida, que ab l'halé duya el pón dol de la casa y que desseguit feu concebre esperances de successió. Més aquestes esperances trigaren prou a realitzarse. La valenta dona, de resultes d'un fatich, se follá d'una bessonada y en deu anys no torná a fruytar. Per aixó en Tófol no's pogué ajudar de sos fills fins a les velleses.

Quins tips se va fer de treballar! No li lleguía gayre de dur la esquena dreta, no. Au a la rella, au a la fanga, au al trámech, au a donar exemple als jornalers!... Però tot anava endavant. Els propis de mas Aulet foren aumentats d'un pla y duhes vinyes. Y el germá d'América, que ho sapigué, vinga enviar més diners, y mentres tant els noys vinga creixer y feynejar y les cullites grosses que grosses y el bestiar bonich que bonich. Els graners resultan insuficients y les corts estretes. Aixó ray, a posarhi aixamples! La casa creix y's transforma d'any en any com un ser vía en metamórfosi; ara treu un membre per aquí, ara un altre per allá: l'alassa del porxo, que s'exten pera abrigar les garbes batedores y els bastarrals..., els corrals porquers, que ressurten aplegats al peu d'una paret com una boletada vora una soca..., la pallissa, que mira afamadament cap al pla ab els grans finestrals oberts, tot senyalant els esplets ab els brassos de ferro de les grosses corries; y el cos principal del revifat en sa vella ossada, s'estira per totes parts y's rejoyeneix ab sos lliscats blanquíssims, ses teulades noves de color de carn y la pintura de sos fustatges fresca com la de les fulles tendres. Quina casa! Els vianants s'aturan a contemplarla desde'l camí. Coronada d'una voladuría de coloms, festejada pels cacaracachs d'un estol de gallines, ab sa construcció franca y dessimétrica sense pretencions, té la animació de la vida y el posat d'estar satisfeta del lloch que ocupa y del pahisatge que veu.

Mentrestant el pare y la dona de'n Tófol se son morts, com la mare, com tants altres parents y amichs... Pau an ells! Les seves ombres no pesan pas sobre'l cor del bon vellet. Ell sab que, quan els reveurá al altre mon, no li faran pas mala cara y que serán testimonis de la

banda del Arcàngel. Pau an ells! Cal pensar ab els vius.—Ja's noy és promés y sa noha leri leri. Es sa seua sahó. Els casarém. Quina festassa! Si aquell caretó d'en Bonosí volgués tornar.,, ja no'm mancaria res. Que vingui, llamp! Ja deu esser vell... es clar. A veure si encara deixarà sa pell en es pahís de ses cotorres.

Pensant aquestes coses, va fent camí.

—Arri, Burella, viti!

Els pinsans piulan en els roures dels marjals, les cogullades s'esterrejan en la pols de la carretera y quan en Tófol les assoleix, s'aixecan, fent l'aleta sobre'l seu cap, pera tornar a posarse aixís que ell ha passat, tot saludantlo ab un refilet. Les polides cueretes saltironan a passos curts, ab una distinció de dama, en els camps treballats de fresch. La taula de la naturalesa s'ofereix hermosa a tots els vivents y el sol la para ab ses espléndides estoballes de llum.

—Arri, Burella, viti!

Ja, vora'l rech, entre codonyers y parres espampoludes, se descobreix el molí ab la seva portalada de punt rodó y els seus finestrals eureixats.

—Arri, Burella, viti!

La Regineta, tot trencant ab les dents el fil del seu cusit, ha guaytat per damunt dels testos de clavellines, ha llensat un petit aliret y s'és aixecada precipitadament de la seva cadira.

—Va a treure ses galetes y's vi ranci pera mi... jhe, jhe, jhe... Arri, Burella, viti!

JOAQUIM RUYRA.

La gent de mas Aulet

III

El molí bruns com un rusch colossal, pie d'abelles gegantines... rum, rum, rum...Es ben alegra la remor deis corrons y la del aygua, que ix de sota l'edifici, fent blanchs caballs dintre les fosques arcades, llentsantse a fora tumultuosament y encalmantse poch a poch en el rech, al contacte de les herbes marjaneres, com una mare que retroba'ls seus fills y s'ajassa pera alletarlos. La terra trambla com la caixa d'un ronch contra baix. Les orelles s'aixordan. Pera ferse sentir s'ha de cridar fort, fort.

—Xooo, Burella!

—Ola, ola, avi Aulet... olaa!

Els mossos del molí surten tots enfarinats, blanchs de roba, de cabells, de celles y de pell. Si la juvenesa no fogues tant resplandenta en els seus ulls, no's coneixeria si son jayos o minyons... no's coneixeria pla, sino per la plenitud de llurs carns, per la agilitat de llurs moviments, per la frescor de llurs veus... A través de la pols del molí la joventut brilla de mil maneres, triomfadora deis cabells blanchs y de les celles blanques. Prou que's veu desseguit que son dos minyons revinguts y riolers. L'un d'ells agafa'l sach del avi Aulet y se l'endú abressat á sota l'aixella, com si's tractés d'un farcell, mentres l'altre llivert de mans, bromeja darrera del carregat, empenyentlo y repentjantseli a la esquena. Abdós saltan y joguinejan y, com dos gr-ossos escarabats enfarinats de pól-len, aixecan en torn seu en el raig del sol una polsina platejada.

—Voleu entrar, Tófol Mireus que os farem corre sa llossa.

—Bo de plagues! Aneu, aneu... y pareu ment que no perdeu es parroquiá.

Els mossos desapareixen per la portalada del molí, en tant que d'una porta petita surt la Regineta d'Arbucies ab un cove de vert, que deixa sota'l morro de la Burella. Heus aquí una galant minyona, testa de carns, alta y ben proporcionada. Ses formes amplies y generoses marcan robust encuny en ses grolleres faldilles de tamarelles y donan á son gipó les tivantors d'un poncella a punt d'esclatar. Y, no obstant, sa figura no te res de sensual, respira virginitat y puresa, y al contemplarla s'experimenta un sentiment de frescor com davant d'una gerda planta. Certamentsos peus foran massa grossos y el caluix de sa cintura poch esquífit pera una bellesa ciutadana, però aixó li dona un caracter de solidesa, que no desplau en mitj del pahisatge rústich. Per altra part no mancan pas elegandes en el perfil de son cos y en sos moviments ingenuus y modestos. Y sa cara, de colors sanitosos, sota daurats d'una rossa llum que entre la clara morenor llustreja assí y allá ab vagoroses transparencies, te delicadeses ideals y certa nota fondament hermosa y originalíssima, que costa d'endevinar en qué consisteix. Es una nota sui-géneris. Un sab que no l'ha vista enloch mes. Y, no obstant, la

major part dels que s'hi enlleminan no saben pas destriarla y davant d'aquell enigma senten la curiositat d'un poema, que no s'es llegit del tot... y miran y no's cansan de cercar. Abont es aqueixa boniquesa may vista? Consistirà en el llampegueig de les dents, tan blanques y ben arrestellades? Tal volta. Però la boca's clou y l'encant persisteix. Consistirà, donchs, en la movilitat de les galtes molsudetes, que s'estufan graciosament ab el somrís? Qui sab? Mes el somrís s'extingueix, la immovilitat dels esguarts es absoluta., y la nota interessant no ha desaparegut pas. Radicarà en els ulls? Son uns ulls grossos, franchs, intel·ligents; uns ulls foscos ab certa ruhentor, com de una brasa a través d'un vidre fumat. No hi ha dupte que son hermosos. Però s'aclucan y la nota cercada's manifesta més que may... y es a les hores precisament quan es més fácil que un observador ne sorprengui secret. El secret no consisteix més que en una especial harmonía entre dos colors, entre la morenor rossenca del cútis y la taca carmesina dels llabis, que s'hi pinta com, al lluny, una rosella en una messa de blat madur. No consisteix en res més; pero no's pot dir lo ben casats que re sultan aqueixos colors, com agradan y com son tan poch baladrers, que's deixan sentir sens arribar a revelarnos tal volta llur residencia, a manera de un olor, que no sabem d'hont neix, ni quin vent ens l'ha portada.

En Tófol de mas Aulet no s'ocupa gens ni mica en desentranyar aqueixos profonds pensaments artístichs de la naturalesa.

—Brava nohal — pensa, mirántsela tot gojós. —Si fos estada des meus temps, jo també l'haguera festejada. Dona bo de feria ditxosa una noha aixís. Llamp si n'es de maca! Tiva, tival Cada vegada, que un la veu, la troba més bonica. Te bon gust en Toni.

Y, pensant aixó, somríu, s'entrefrega les mans y fa l'ullet al invisible personatge, a qui sol endressar aquesta mena de maliciosos comunicacions, sempre ab la més absoluta reserva. Aquesta vegada'l prudentíssim confident ve a trobarse a la vora del rech, en una ubaga de canyers y figueres; però devía estar al aguayt en el seu ombrívol amagatall y la intel·ligencia ha d'haver quedat sens dubte ben establerta, si val a judicar per lo satisfet que sembla haverne quedat en Tófol. El bon pagés fa una cara tan alegre que la Regineta no te pos necessitat de preguntarli' com va.

—Ansia, l'avi, que aixerit veníul En el vostre semblant porteu escrites tots de bones notícies de casa vostra. No cal pas que'm digueu res.

—Bones, bones!— exclama'l vell, cridant pera dominar el soroll del molí.—Bona salut, bons esplets, ganes de casori... tot marxa!

—No teniu pas pressa ¿oy? Veníu, veníu.

Abdós se'n entran a la casa y's fican al menjador, tancantne la porta. Allí el soroll del molí hi arriba tan esmortuït, que les oïdes, s-u.ara 2.ixordades, quasi no'l percebeixen. Es un soroll placévol y adormidor, ene contribueix a la pau de la pessa y que no priva pas de sentir el po silipeig deis coloms, que fan la roda en els ráfechs, ni'l glogull de l'aygua, la e s'esmuny calmosament vora la casa, sota mateix del finestral. La denda del escon es parada ab unes estoballes grolleres, pero blanques y Pres, l'ampolla de vi ranci y el got, una al costat de l'altre, semblan d'esperar que algúls posi en amorosa comunicació, y un plat de bescuyts y carquinyolis, arrarnbat als dos simpátichs atohells, insimsa la idea duna camulla.

—Apa, l'avi, preneu punt—diu la Regineta, després d'agafar de dintre la pastera una mitja comensada, en la qual se posa a treballar, tot assentantse de gayrell en el banch.—Seyeu a la cadira vos. Au, bon dalit! No os he pogut dar res tou, pero ja ho estobareu ab el vi.

—Sense estobarho, també ho rosegaré...no t'hi apurus. Ja'm se mirà á fer sa rateta.

—Bona refé?

—No'm mancan sino dos caixals y un uyal. Molts se'n fan creus. Jo mastego millor que mes de quatre joves... jo puch xiular...jhe, jhe, jhe. Se veu que's corch de sa vellesa no m'ha entrat per sa ferramenta. Una estoneta de silenci..En Tófol menja y beu. La Regineta, girada cap a la llar, ab els ulls encantats, treballa d'esma, creuhant y descreuhant rapidament les puntes de ses llampantes agulles. El capdell d'estam, descapdellantse, descapdellantse, fa ballarumes sobre'l banch.

—Y donchs, ¿plont son sa gent d'aquesta casa?

—L'oncle Jan a mercat a comprar una mula, en Ramon al molí, en Pep a la treballada...

—Y la senyora Paula? Baldada com está, ja es extrany que haju desamparat es seu recó des foch.

—Avuy no l'hem baixada. Pren el sol a la seva cambra, darrera'ls vidres.

—Be, be... aixís sí que ningú'ns destorbará. Solets sogre y noral!. jhe, jhe, jhe... No'ns barayarem pas, noha?

—Oh ca!

—Es que sempre hay vist que en es ram de ses families ses duhues flors de més mal lligar son es sogre y sa nora.

—Sí que es veritat. Ja es un cas aixó!

—Y qué ho fa que no lligun? Qué s'hi ha entremitg d'elles que no les deixa ajustar may be? Ho sabs tu?

—Jo!.. Y vos ho sabeu?

—Sí, careta: es diners, ses interessos. Ells son es principal entrebanch. Es veys solen ser gasives y, quan volen casar s'hereu, no pensan sino amb es dot de sa nuvia... ¡que sigu rica! Si no ho és, ja comensan ses males cares ans des casori. Si ho és, es vey ho vol manifassejar toty ella, que te un rey as cos: alerta qui'm tocu una punta d'agua! Y ja hi som. Vetaquí d'hont venen es saraus. Es dimoni no dorm. Ens encanta amb es miralleig de s'or, se'ns acosta, va venint de puntetés y si'ns pot lligar a sa cama un sabatot carregat de diners... ja's pollastre és seu. Pero a mi no m'enganya, no vuy lligaments, ni que sigun d'or, ni d'enfilalls de perles... So cama-net, Regineta.

Aquí en Tófol fa l'ullét al seu inseparable confident, cap a un recó fosch de la llar; després beu un glop y reprén la parlamenta.

—So cama-net. Vuy que ho sápigas, careta: jo no seré d'aqueixos veys superbiosos, que cridan: «Es govern és meu! Aquí no hi ha més amo que jo!» No, no vuy fer nosa. M'hay fet es compte de que per ses de fa lliors de savellesa, per ses xacres, que m'han de venir a curs natural, hay tornat quasi as temps de ses maynades. Qué necessitan ses infants? Que'ls cuydun, quels estimun... res de mal-de-caps. Donchs vetho aquí: jo vuy que'm tingueu per un fillet malaltís y poch vividor entre ses atros fills, que os enviará Nostre Senyor. Cuydeume, estimeume... Vosatros sou es grans, es forts... Sigueu es mestres. Tindreu sa clau de sa gaveta, manareu, disposareu...

—No, no!—exclama la Regineta ab emoció—Vos l'amo, Tófol, vos el bon consell, vos el cap y la lley de la casa!

—Y clar que's bons consells y s'ajuda, que pugu donarvos, no os mancarán pas! Pero de lleys no vuy dictarne. Jo repapat, tranquil... jhe, jhe... ¡a fer anys! Ja ting confiansa en vosatros. En Toni es un bon minyó, tu una noha de senderi... endavant! Oy que no'ns barayarem?

—May, Tófol... y no farem res sense'l vostre permís. Si tots els vells sapiguessen festejar com vos les joves, que volen entrar a llurs cases, el nom de sogre sería tan dols com el de pare. Si m'heu guanyat el cór, Tófol, si me l'heu guanyat!... En Toni. y vos y vos y en Toni... duhes ditxes, que m'han vingut plegades. No puch deixar may d'estimarvos. Qué os diré? Quan penso am les mudanses del temps, res m'és tan agradós com figurarme que en Toni, quan sigui vell, será un home aixís com vos, tan bo, tan gay...

Abdues cares, la del vell xamós y la de la garrida minyona, s'entre guardan ab un tendre somrís de simpatía. Després la noya abaixa'l cap a comptar els punts duna agullada...

compta, compta... y de sopte, plegant la mitja sobre'l genoll, se recolza a la taula ab un moviment viu y, encarantse ab en Tófol, diuli ab infantívol atreviment:

—Os vaig a confesar, Ho voleu?

—Mira que no hay fet s'examen; pero no vindrá d'aquí ?oy? Pregunta lo que vulgus.

—Poca caseta. Vos d'algún temps ensá sempre m'enviavau a cercar, ara per la sega, ara per la batuda, ara pel veremar... me volíau entranta de casa vostra. Qué os proposavau? Havíau conegut que en Toni m'estimava y treballavau per enjoncarmhi? La bona veritat!

—Jo?... No, sa bona veritat, no, no havia conegut res... vivía ben distret. Amb es seus vintiquatre anys ben carregats, en Toni'm semblava una criatura. Pensament de casarlo?... !cal... ni am tu, ni am ningú. Si per a mi era un ballet! Es veys desde's nostre castell d'anys veyém sa jo venalla endarrerida, endarrerida. No t'ho pots figurar. Una cosa aixís com aquell que, mirant desde dalt d'un campanar, veu menuda tota sa gent de baix. No sents devegades com a ses avis des meu temps els hi dich noy per aquí, noy per allá? Es xalat... jha, jha, jha... Nosatros som noys encara...vatua! y vosatros ja penseu en casarvos? No, Regineta, no tirava cap plan jo. Es teu oncle't deixava venir a jornal y, com que't sabía bona feynera, m'en aprofitava. «Quina noha més trempada!—pensava—Si verema, en es seu cove no hi trobareu may cap vinagrell; si lliga, no ni ha pas perill que's desfassun ses seues garbes; si herbeja, deixa unes messes que donn gust de mirar. Y tant curiosa, tan creyenta y enrahonadal Cap companya millor per sa noha de casa! No li ensenyará cap mala llisó y,s diumenges, més aviat la portará a rosari que a sarau.» Vetaquí lo que pensava... y, a voltes, també deya pes meu capot: Aquesta noha farà sa sort d'una casa. Pero que poguesses ser pera'n Toni, ni que en Toni fos casador.. no'm va passar per sa barretina.

—Y jo que estava tan refiadad Hauría jurat que'm paravau Fabret. «Coratge, Toni!—li deya—El teu pare'ns allarga la ma.»

—Millor que t'ho creguessis aixís, millor. Jo badava, pero si hagués coneguda sa cosa, no sama, es bras y tot os haguera allargat.

—Bona refé?

—No vaig obrir ses uys fins que en Toni'm va parlar net y clar. Va donarme un entretoch una tarda, després de dinar., y tremolava, pobre noy, y s'escupinya se li tornava vesch a sa boca y una color se n'hi anava y l'altra li venía. Qué llamp tindrà aquest xicot? Vaig haverli d'arrabassar ses paraules am ternals. Be... poch a poch va anar donant sa guierada... res, que s'era enamorat de tu... jhe, jhe, jhe... Aixís que ho vaig entendre... y amb una bategada de cor me'n havia ja emportades ses ventatges des negoci... m'aixeco, tiro sa

barretina enlayre festosament y la torno a copsar: «Alabat sia Deu! Bona pensada, Toni! Na Regineta! No'n trobaríam una atral Ni feta expressa pera casa!»

—Aixó li vareu dir, avi?

—Es s'evangeli. Li vaig dir per qué ho pensava aixís y ho penso encara, Y en Toni's va posar tan content que no sabia fer sino cridar «visca, visca!» Ja li podías preguntar lo que volgueses no responía més que «viscal»

—Es de pasta d'agnus, pobre Toni!

—Sí, és un noy de sa bondat des mon. Donchs, tornanthi. «Ves vaig dir—pósat sa roba de ses festes, jo també m'arranjaré y anem junts cap a molí; a veure si farem bona molta.» Jo soch aixís, careta. De calent en calent se pelan.

—Ay caratsus, que decidid Tot aixó devía passar aquella mateixa tarda, que vinguereu a demanarme.

—Tot.

—Jo extenia la bugada a dalt del terrat y sentía una enrahonamenta unes riallassesI...«L'oncle deu haver venut els porchs —vaig pensar— y está de garola ab els compradors.» Es lo que s'estila sabeu? Després de haver ajustat el negoci trincan y xerran una estona.

—Es sa costum.

—Sí, —pensava sa costum — l'oncle deu haver venut els porchs. Però cosa extranya, el cor me ventava unes punyides! Estava tota remoguda d'esperit... ¡ay la mare!... ¿per qué? Me venían ganas d'anar a escoltar a la porta del terradet y m'havía de fer forsa pera seguir estenent la roba. Y, quan l'oncle'm va cridar... ¡ara mireu!... desseguida'm vaig mamar la partida. «Aixó és que en Toni y el seu pare m'son vinguts a demanar.» Vaig baixar que no hi veyia de cap ull. Certament, no sabia lo que'm pescava.

—Estavas groga com una cera y badavas uns ullassos de mossol enlluhernat!... jhe, jhe, jhe...

—Sí, no tenía una gota de sang a les yenes. Tots me deyau coses y jo prou hauría volgut ser ben-agraiosa, pero no gosava contestar un mot, porque coneixía que aixís que trenqués l'halé pera parlar esclataría en un plor.

—De veres? Tenías ganas de plorar?

—Bona refé.

—Peró no pas de pena, Regineta, no pas de pena.

—Oh cal.

—Oh ea, oh cal—repeteix el vell, bromejant; y afegeix seriosament:

—Sí, jo sé lo que es aixó. No's plora sempre de tristesa, no. Es got de ses llágrimes també's vessa si hei cau de cop una gran alegría, però, després des plorar, ve's riure. Y tu'l devías estimar de bo, de bo en Toni. Ay vatúa! Vaja, cóntamho tot. Com va anar sa cosa? Com te va gonyar ell? Potser ja l'estimavas d'abans que se't declares...

La Regineta fa que sí ab el cap y's gira a rependre la mija.

—De veres? Y com va comensar aixó?...

—No ho sé —diu la Regineta, inclinantse pera cullir uns quants punts que se li han escorregut.—Certament no podria dirho. Aquestes coses van yenint que ni una se'n adona. Mireu, al principi que jo era aquí, vaig anar als Perdons ab na Quiteria de mas Toya pel camí varem trobar el vostre noy, que'ns feu costat una bella estona. Com va, com ve y vinga tavola... res, converses de criatures. Jo a les hores vindria a tenir setze anys. Y el vostre noy me feya molta gracia ab el seu parlar blanench. No m'hauría cansat may de sentirlo... y riu que riu. Quin dalit de riure! Y quan en Toni'ns va deixar pera ajuntarse ab una colla de joves, que'l cridaren, vaig dir a na Quiteria: «Que m'agrada aquest noy!» A les hores ella ab trasses de mofa comensá a donarse coparrets á la boca ab el palmell de la ma, tot mirantsem y fent ganyotes. «Poch pera tu, porquerala d'Arbucies, poch pera tu—va dir.—Aquest noy es l'hereu de mas Aulet y no l'atrapará qui no porti'l gipó folrat de dobles de quatre.»

—Ahí quan ellahaurá sabut... jhe, jhe, jhe... Y qué vares respondre tu?

—Qué volíau que li respongués? Li vaig ventar una esquenada y li vaig dir: calla, bojota. Y ara! Qui t'empeny que tan radolis?

—Es clar.

—Ara vegeu si jo havia de pensar ab res de festeig!.. cal... Ni m'havía passat may per l'enteniment que una's pogués enamorar.

—Peró, siga com vulga, ja'n Toni t'havía fet bon ull.

—Sí, aixó sí.

—Després, com erau vehins, os deuríau veure...

—Oh, vehins... no tant! Només el veyá de passada. Quan havia d'anar a Blanes a costura o pera vendre ous a plassa me venía be de donar la volta pel corriol de mas Aulet, hont no sol haverhi tant fanch, ni tanta pols com al camí ral. En Toni, que treballava per aquells camps me saludava. «Bon día Regineta.» Y jo li ensenyava la bossa de la feyna o'l cistell deis ous. «Vaig a Blanes. Adeu, Toni.» No'ns deyam res mes, però jo'n quedava tota

sadollada y pel camí una veuheta anava repetint de baix en baix dintre'l meu cor: Bon día, Regineta... bon día...»

—Bo, bo! Jo entench aquestes coses. Es que ja estavas afectada...

—Oy l'avi? Donchs mireu, jo mateixa no m'en atalayava. Quan pen saya ab pendre'l corriol de mas Aulet, sempre'm semblava que ho feya per mordel fanch o perquè era més ombradís... Com hi ha aquells marges tan arramats ¿sabeu?... Es molt bonich aquell camí!

—Vols dir?

—Sí que ho es, l'avi. No os hi heu parat may? M'agrada molt. Jo hi passava tota gojosa; però ve que un día'm repenso y sento una espinar que'm puny. «Si la Quiteria't trobés per aqueixos viaranys, se creuria que hi vas per en Toni; quina vergonya!»

—Y't vares estar de passarhi?

—No hi vaig passar may més; no hauria gosat. No més de pensarhi se'm encenían les galtes... no'm sabia avenir del atreviment que havia tingut. Però, ja veureu l'avi. Seguía'l camí ral... apa avuy, apa demá, dos dies, tres dies... A la quarta diada... ¡santa Regina gloriosal..., me veig en Toni allí, al voral de la carretera, assegut en un guarda-rodes. Podeu comptar quin sotrach y quin desballestement de cor! Tot se'm emboyrá... les orelles me xiulavan y'm semblava que la terra voltava sota méu com una gran mola.

—Y qué't va dir ell?

—Me va saludar com sempre.

—Només?

—Oh!... però la manera, l'avi, la manera! No era res y..., era molt «Bon día, Regineta» va dir ab una veu tota tremolosa. Jo la vaig sentir com un gemech, com un plany... y vaig passar esborneyada, caminant depressa per por de que'm vingués un segament de cames. Ni sé si li vaig contestar... no, no ho sé. Mes enllá, quan me vaig revenir, vaig adonar-me de que tenia les galtes enllagrimades. Ah! però quina alegría, l'avi, quina alegría s'aixecava de dintre'l meu pit! Vaig coneixe que en Toni m'estimava y que m'havia estimat sempre... sí, desde'l primer encontré. Després, cada día ell surtia al camí ral a saludarme. Devia sotxarme desde'ls conrens de casa seva y... ¡pam!... ara dret al peu d'un arbre, ara treyent el cap per entre les verdisses d'un marge, ara aquí, ara allá, ell me surtia al pas.

Aquí acaba l'agullada, sospira tot somrient y, com aquell que's es endormiscat en una reunió y's desperta d'estropada, alsal cap ab un sur y's gira a esguardar en Tófol astoradament.

— Y ara!—exclama—Quines coses os conto! Que beneyta!

—Digas, digas—fa'l vell. — Son cosetes dolses com un sucre y...quedan entre nosatros.

—No sé qué ho fa... ...¿veyeu?... Aixó no gosaría contarho a ningú.... me moriría de vergonya... y a vos jallá va que vara!

—Que varu, fiheta, que varu! Encara que rigu a voltes, no me'n burlo, no, no me'n burlo. —Bona refé?

—Cert com sa mort. Aném tornemhi... ¿qué més?

—Oh! res... converseu agradoses... aquells esguarts, aquelles galaneses... Quan no vaig anar a costura, no'ns trobavam sinó de lluny en lluny... els diumenges.

Les agulles tornan a tascar... quitri-quitrich,.. quitri-quitrich... El capdell fa gracioses ballarumes sobre'l banch.

—Jo'm deixava anar com l'aygua cap avall. No pensava res, l'avi. Avuy l'he vist, aquesta setmana no'l veuré... van passant dies y mesos...

—Peró, ja os havíau dit que os estimavau?

—No, may. Perqué'ns ho havíam de dir l'avi? No's veyia prou?

—Ja, sí... però...

—Era igual, no havia vingnt a tom... ell no gosava.

—Ja

—Sigui com vulgui, vaig anarme fent gran, vaig posar enteniment y comenso a pensar. No'n volgueu més d'angunies! Jo, pobre fila d'uns masovers d'Arbucies, orfaneta, recullida de caritat per uns parents llunyans, somniar ab aquell noy, que era hereu d'una pagesia forta! Es clar que ell me volía. Ah! l'afecte que m'havía posat era ben d'estimar. Ab tota la meya vida no li agrahiría prou. Y ¿quina'n fora que jo fes la seva desgracia? Quin disgust a casa seva! Tal vegada'l seu pare... Jo no os coneixía com ara, l'avi.

—No, sí... amb es tarannar de sa gent, que corre avuy día... sí, ses teces temenses no eran cap cosa fora de test.

—Tal vegada'l seu pare'l deshereterá— jo pensava. —Seré estada la seva desgracia. Y com jo no li volía sino be, pobret, vaig comensar a apartarme d'ell, a fugirne... no sempre, la veritat, sinó segons la rauxa. Jo volía y dolía ¿sabeu? Per altra part ¿com no trobarlo alguna vegada, ja a la plassa, ja al aplech, ja a la carretera? Sí, 'l trobava: á voltes sense voler, a voltes... que'm deixava atrapar. Y lo que és de mala cara no n'hi sabía pas fer, no estava en mi... ni hauría sigut de bon esser ¿oy?

—Es clar. Si ell no t'havía agraviat de res!

—Al contrari. Es un vel de Deu. Veyeu? per aixó que és tan bo, m' recava més. Però no, jo no volia ser la seva desgracia. Desnonarlo, no podia; ser seva, tampoch. Que farás, com t'ho engiponarás?... Me faig ficar al cap de fugir de casa ab el meu farcellet y anarmen a servir ben lluny d'aquí.

—Sant March, santa Creu!

—Duhes o tres vegades vaig enfarcellar la meya roba. Després me'n desdía, per por del disgust que donaria al oncle Jan y a la gent d'aquesta casa, que son estats sempre bons pera mí, me'n desdía.

—Encara sort.

—Sí, encara sort. Precisament á les hores s'acostava'l temps de la meya ditxa. Sant Nicolau me'l va portar... ¡alabat sia!

—Sant Nicolau? Ola, ola... ¿com és aixó?... vejám.

—Ara vaig, l'avi. Sí, va ser sant Nicolau. L'any passat els de casa varem anar a festa major a Malgrat. Al matí... ja se sab... a la funció d'iglesia. Gran encesa, ofici ab música, sermó... Es clar, el sermó va ser de sant Nicolau. Quin sermó mes enternidor! Que'n havia de ser de bon home aquell sant, que d'amagadet deixava bosses de diners en les cases, hont hi havia fadrinetes pobres, tot ab la mira de que's poguessen ben acomodar! Si vaig plorar! Y heus aquí, que'm ve una inspiració y crido de cor endins: «Ampareume, sant Nicolau. Ara sou mesrich que quan viviau; baixeume una gracia de caritat! Llum, llum! Si no me la envieu aviat, no ting més remey que fugir de casa.»

En aquest punt la narradora s'aixuga una llagrimeta ab el devantal y, ab un somris a flor de llavis, s'entregira a escotiar a cua d'ull el posat del avi Aulet. L'avi Aulet tambe s'está aixugant les parpelles ab la ma, dissimuladament.

—Bo, bo!—exclama.—L'oració era des cas... sí. Però—afegeix, pegant un cop de puny a la taula—jo, de tu, a més a mes, agafo en Toni pes clatell y «au aquí, bo de gandul, declara d'un cop que m'estimas y vesho dir a ton pare!»

—No, ja veureu... deixém fer a sant Nicolau.

—Ah! sí... vinga... a veure'com s'ho endega.

Les agulles tornan a tascar... quitri-quitrich, quitri-quitrich.

—Molt senzill. L'endemá a casa vostra feyan la matansa y'm convideu per mocadera. Que tal?

—Oydá! com que sa noha no basta-va pera tot y's teu oncle m'havía ofert...

—Be, be... ab una clau o altra'l sant m'havía d'obrir les portes. Lo cert és que elles me foren obertes de bat a bat, que tots me rebereu ab palmes, vos més que ningú, y que densá d'aquell día, ara per aixó, ara per alló...

—Sí, sí; jo sempre't demanava an en Jan y ell me deya: «Disposeune, Tófol. A casa vostra no hi pendrá pas cap mal y convé que gonyu pera ferse una mica de dot, perquè es pobra com una rata.» Ah! picordia, tu no anavas pes clot, sinó per sa mota grossa... jhe, jhe, jhe... tu'm cassavas s'hereu!

—Y tan satisfeta, tan creguda de que vos m'hi bogavau un rem!... Es xalat. Com que sempre erau tan amorós ab mi... Oh!... y més... quan parlavau ab mí solían riure ab certa malicieta y feyau l'ullet.

—Jo! l'ullet!—exclama en Tófol, extranyat; y de sobte se li trasmuda'l visatge, y afegeix precipitadament:— Ah! sí, sí... calla... jhe, jhe, jhe... Es un vici, que ting... que ni me'n atalayo. Si, es un vici; però, benehit sigu per sa bona obra que tha feta!

—Si me la feu! No os ho puch pagar may de la vida!

—Bo, bo! Quin cor més ample devías posar! Y am tantes ocasions, be devíau desembotigar tu y en Toni tot lo que hi teníau tancat de tant temps! Quines converses mes saboroses ¿oy? Que si t'estimo, que si m'estimas, que si naps, que si cols...

—No, no al principi no. Aixó va venir poch a poch, per sa sahó. Nosaltres sabíam be que'ns estimavam, mes de verba no'ns ho gosavam dir... hi teníam certrespecte ¡creuríau! El desvergonyiment de les paraules ens espantava ¡bona refé! Pero elles varen brollar en el moment mes impensat. Va ser aquest darrer juny, per la sega. Veureu... A hora de brenar, cercant la fresca, os varen ficar tots (Entre un vall aixut y ombra dís, de sorra molt fina. Os havíau assentat en el marge, sobre l'herbám, y en Toni, estava una mica apartat de la colla, separat de vosaltres per un canyeret. Be. Jo vaig arribar ab la cistella, vaig amanir la enciamada en una cassola, en vaig endegar un plat apart y, sense aixecarme, de genollons tal com estava, ab quatre gambadetes el vaig portar an en Toni. «Té, no't moguis, caret.» A les hores ell me va agafar la ma per sota'l plat y estrenyentmela ab gran tendresa, me va dir a cau d'orella: «M'estimas, Regineta, m'estimas?»—Tu ho sabs, Toni—li vaig respondre a corre-cuyta.—May he pensat ab cap altre noy y estich certa de que tu no has posat afició d'amor a cap dona nada, sino a mí.»—«Tan cert com — espero sa gloria» va fer ell. Vosaltres no vareu sentir res, perquè la remor de les canyes, per apagada que fos, era mes forta que la de les nostres paraules... y la cosa va ser d'un moment.

—No, no varem entendre res. Pero... !ay carat!... aixís tu vas ser sa primera que...

—No, no, l'avi; ell va comensar. A be que pera'l cas era igual. Si ja'ns ho sabíam, home!

—Be, be, no't sofocus. Es dar que era igual... y fins aquí no hi ha mal de cap mena. Que m'agrada que os estimeu! Estimeuvos sempre ¿sents?

—Aixó ray!.

D'una pregunta a l'altra, repetint aixó y alló, que ja era sapigut, però que no desplaui de tornarho a sentir, la conversa va durant encara y les hores passen a la regalada. Ja es forsa tart y en Tófol s'aixeca, tot decidit; pero no se'n pot anar sense haver vist les robes del nuviatge; la noya no ho consentiria; y es precís pujar a la cambra y passar els ulls per tots els calaixos y caixes, que's van obrint. «Ho ha hoy que bonich!» Camises, enagües, mocadors, gorres, faldilles... y aquí puntes y aquí llassets y aquí brodats... «Mireu, miren!» Y el vell s'ho mira cofoy, considerant que aquells paraments venen a ser les fulles d'una flor, que, Deu volent, ha de fruytar a casa seva. Les robes son modestes, però, tan netes, tan ben plegades, tan flayroses de les pomes del ciri guardades a posta entre llurs plechs! Oh grata olor de les pomes del ciri ¡quín somni de fresques minyones, que qui sab ahont paran, evocas en la pensa del avi Aulet! Perqué sempre aquesta olor ha sigut ben amada de les pagesetes.

Per fi en Tófol y la Regineta davallan junts la escala y surten al patí, acomiadantse afectuosament, ab uns adeus y unsencárrechs d'expressions, que no s'acaban may. Ja la somera está carregada y encara no s'ho han dit tot.

—Diumenge va sa segona amonestació.

—N'está forsa content en Toni?

—Uy, uy! Ja s'acosta's temps de sa dítxa!

—Per mi sí.

—Vaja, adeu. Oydá! Ahont hi és anat es teu oncle a comprar sa mula?

—A Girona, l'avi.

—Ah! no's firará sois d'una mula, no; quelcóm més comprará, m'hi jugaría ses orehes. Ell pensarà amb es teu nuviatge.

—Voléu dir? Aquest vespre ho sabré.

Els mossos del molí riuhen de goig, sentint la conversa. Un d'ells se dirigeix a un carreter, que espera tanda mal humorat, y li diu:

—Repareu, Quel Marassa. ¿heu vist may una estampa de sogre com aqueixa? Quin vell més trempat! No'l pendríau més aviat pes nuvi?

Certament en Tófol está content com si fos el nuvi. Tot anantsense gira a cada pas pera saludar ab la ma la garrida xicota; y, quan ja no la pot ovirar, apressa la somera, fent claquejar la llengua, y allargant el pas dalitosament, mormola satisfet:

—Bo, bo! L'hay festejada d'alló més bonich. Me sembla que li ting es cor gonyat. Bo, bo! Si no m'estima com una filla, no s'haurá perdut per mí. Jo hay posat es llevat d'hora... sa pasta es bona... ¡endavant!... que entru a casa es pa de sa meua veyesa. Bo, bo!

Y ab un posat d'astucia infantívola somriu y fa repetidament l'ullet, ventant llambregades als marges, com si'ls hi volgues dir:—Que'n so de picordi! No aneu reparant? Si la entench la carta de navegar!

L'aygua del rech ab una mena de borboll de paraules, que no acaban d'articularse, va fent conversa al avi Aulet y acompanyanlo com si'n fos encarregada de la gent del molí. Ses paraules no's poden pas entendre; però aixís com un lleu arpegi porta a la fantasía els mots d'una cansó, que ha en altres temps acompanyada, les notes confoses de l'aygua carrentana portan al cor den Tófol una pila de mots distins y agradosos. Talment sembla que entre elles soni la veu de la Regineta. «Si m'heu feta felís!... No os ho puch pagar may de la vida!» Y s'hi senten també les exclamacions joyoses d'en Ton. «Visca, visca, visca!»

J.RUYRA.